

Din jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului:

1. Pensiile cadrelor militare. Reforma produsă prin Legea nr. 119/2010 - Decizia de inadmisibilitate în cauza Constantin Abăluță și alții împotriva României

(Cu notă de Dragoș Călin*, judecător, Curtea de Apel București)

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a respins ca inadmisibile, în temeiul art. 35 par. 3 și 4 din Convenție, plângerile referitoare la încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție coroborat cu art. 14 din Convenție.

Reforma sistemului de pensii nu a avut un efect retroactiv și nu a adus atingere drepturilor la prestații sociale, dobândite în temeiul contribuțiilor la bugetul asigurărilor sociale, achitate în timpul anilor de serviciu, ci numai unei părți din pensie, care era susținută integral de la bugetul de stat și care reprezenta un avantaj de care reclamantii beneficiaseră mulțumită naturii profesiei lor.

În ceea ce privește diferența de tratament, în raport de alte categorii de pensionari, Curtea a constatat că o diferență este discriminatorie, în sensul art. 14 din Convenție, în cazul în care nu are nici o justificare obiectivă și rezonabilă. În speță, Curtea a apreciat că împrejurarea că alte categorii sociale se bucură în continuare de un mod de calcul favorabil al pensiilor lor ține, de asemenea, de marja de apreciere a statului.

Măsurile criticate de reclamantii nu i-au determinat pe aceștia să suporte o sarcină disproporționată și excesivă, incompatibilă cu dreptul de proprietate și nu au

fost în mod nejustificat discriminați în raport cu alți pensionari.

Prezentarea cauzei

Potrivit situației de fapt reținute de Curte în decizia de inadmisibilitate analizată⁵²⁴, dl. Constantin Abăluță și alte 306 persoane, reclamanți în această cauză, au beneficiat, în calitate de foste cadre militare, de pensii militare de stat, stabilite în temeiul Legii nr. 164/2001 privind pensiile militare de stat. Pe durata serviciului lor, au plătit la buget aproximativ 5% din soldă, pentru a se bucura de o pensie complementară. Pensia lunară reprezenta aproximativ 60% din ultima soldă și era achitată în întregime de la bugetul de stat.

Legea nr. 119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, în vederea asigurării echilibrului bugetar în perioada de criză economică a abrogat mai multe sisteme speciale de pensie, inclusiv pe cel al militarilor, tocmai pentru a asigura echilibrul bugetar și pentru a corecta inegalitățile dintre diferitele sisteme de pensii. În baza H.G. nr. 735/2010, pensiile foștilor militari trebuiau să fie recalculat și incluse în sistemul de pensii publice în termen de cinci luni de la data intrării în vigoare a noii legi.

Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice a instituit un nou sistem general de pensii, aplicabil totodată și militarilor. Pensiile acestora din urmă au fost recalculat prin determinarea stagiilor de cotizare și a punctajelor medii anuale, pe baza veniturilor realizate lunar de către beneficiari și

* E-mail contact profesional: dragos.calin@just.ro

⁵²⁴ Decizia de inadmisibilitate pronunțată la 15 mai 2012 în cauza *Constantin Abăluță și alții împotriva României* (nr. 63627/11).

stabilirea cuantumului fiecărei pensii. Durata serviciului militar a fost asimilată cu o perioadă de contribuție.

O.U.G. nr. 1/2011 a abrogat H.G. nr. 735/2010, modificând anumite aspecte tehnice de calcul al pensiilor și a prelungit termenul pentru punerea în aplicare a noului sistem general.

Reclamanții au susținut că introducerea noului sistem a condus la reducerea cuantumului pensiilor lor. Între timp, multe foste cadre militare, inclusiv o parte dintre reclamanți, au solicitat instanțelor de contencios administrativ anularea H.G. nr. 735/2010 și menținerea vechii metode de calcul pentru pensiile lor. După abrogarea H.G. nr. 735/2010, Curțile de Apel din Cluj și București au respins aceste acțiuni.

Invocând art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție și art. 14 din Convenție, reclamanții au susținut că reforma sistemului de pensii le-a încălcat dreptul lor la respectarea bunurilor, lipsindu-i de pensia stabilită la data pensionării, în timp ce alte grupuri sociale, inclusiv foștii magistrați, continuă să beneficieze de un mod de calcul al pensiilor mai favorabil. Reclamanții au mai susținut și că, din pricina modificărilor legislative efectuate, nu au dispus de un recurs efectiv, care să le fi permis să se plângă de situația în cauză și să pretindă redresarea acesteia.

Curtea nu a considerat că este necesar să se pronunțe cu privire la existența în dreptul intern a unui recurs efectiv și asupra obligației reclamanților de a-l exercita, plângerea fiind inadmisibilă, pentru următoarele motive:

Curtea a reiterat că, deși art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție garantează plata prestațiilor sociale

pentru persoanele care au achitat contribuții la bugetul asigurărilor sociale, acest lucru nu poate fi interpretat ca oferind dreptul la acordarea unei pensii într-un cuantum determinat (a se vedea, în special, *Skorkiewicz c. Poloniei*, decizia din 1 iunie 1999, nr. 39860/98; *Jankovic c. Croației* decizi, nr. 43440/98; *Kuna c. Germaniei*, decizie, nr. 52449/99; *Blanco Callejas c. Spaniei*, decizia din 18 iunie 2002, nr. 64100/00; *Maggio și alții c. Italiei*, 31 mai 2011, nr. 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08 și 56001/08, par. 55).

Statele părți la Convenție dispun de o marjă largă de apreciere pentru reglementarea politicii lor sociale. Curtea a reamintit, în acest sens, dată fiind cunoașterea directă a propriei societăți și a nevoilor sale, că autoritățile naționale sunt, în principiu, cel mai bine plasate pentru a alege mijloacele cele mai adecvate în atingerea scopului stabilirii unui echilibru între cheltuielile și veniturile publice, iar Curtea respectă alegerea lor, cu excepția cazului în care aceste mijloace se dovedesc în mod evident lipsite de un temei rezonabil (*Jankovic*, citată anterior; *Kuna*, citată anterior, și *Mihăieș și Senteș c. României*⁵²⁵, decizia din 6 decembrie 2011, nr. 44232/11 și 44605/11).

În speță, Curtea a subliniat că reforma sistemelor de pensii a fost fundamentată pe motivele obiective invocate la adoptarea Legii nr. 119/2010, și anume contextul economic actual și corectarea inegalităților existente între diferitele sisteme de pensii.

În această privință, Curtea a constatat că diminuarea pensiilor reclamanților a reprezentat o modalitate de a integra aceste pensii în sistemul general prevăzut

⁵²⁵ Dragoș Călin, *Reducerea salariilor cu 25% prin Legea nr. 118/2010 este compatibilă cu art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție - decizia de inadmisibilitate în cauzele Felicia Mihăieș și*

Adrian Gavril Senteș c. României, Revista JurisClasor CEDO – Ianuarie 2012, www.hotararicedo.ro.

de Legea nr. 263/2010 și a arătat că motivele invocate pentru adoptarea acestei legi nu pot fi considerate drept nerezonabile sau disproporționate.

De asemenea, Curtea a reținut că reforma sistemului de pensii nu a avut un efect retroactiv și nu a adus atingere drepturilor la prestații sociale, dobândite în temeiul contribuțiilor la bugetul asigurărilor sociale, achitate în timpul anilor de serviciu, ci numai unei părți din pensie, care era susținută integral de la bugetul de stat și care reprezenta un avantaj de care reclamanții beneficiaseră mulțumită naturii profesiei lor (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Frimu și alții c. României*, decizia din 7 februarie 2012, nr. 45312/11).

În ceea ce privește diferența de tratament, în raport de alte categorii de pensionari, Curtea a constatat că o diferență este discriminatorie, în sensul art. 14 din Convenție, în cazul în care nu are nici o justificare obiectivă și rezonabilă.

În speță, Curtea a reținut că faptul că alte categorii sociale se bucură în continuare de un mod de calcul favorabil al pensiilor lor ține, de asemenea, de marja de apreciere a statului.

Având în vedere aceste considerente, Curtea a considerat că măsurile criticate de reclamanți nu i-au determinat pe aceștia să suporte o sarcină disproporționată și excesivă, incompatibilă cu dreptul de proprietate și nu au fost în mod nejustificat discriminați în raport cu alți pensionari.

Curtea a respins, ca inadmisibilă, în temeiul art. 35 par. 3 și 4 din Convenție,

plângerea referitoare la încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție și art. 14 din Convenție.

Notă:

Prin această decizie, deși poate paradoxal pentru anumiți autori⁵²⁶, Curtea reafirmă raționamentul expus prin decizia de inadmisibilitate pronunțată la data de 7 februarie 2012 în cauzele conexe *Ana Maria Frimu, Judita Vilma Timar, Edita Tanko, Marta Molnar și Lucia Ghețu împotriva României* (nr. 45312/11), când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat neîncălcarea de către Statul român a dispozițiilor art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție, sub aspectul transformării pensiilor speciale în pensii în sistemul public, în temeiul Legii nr. 119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, în vederea asigurării echilibrului bugetar în perioada de criză economică.

Astfel, este evident că nu puteam avea decât soluții similare, atât pentru categoria socială a foștilor grefieri, cât și pentru fostele cadre militare ori pentru celelalte categorii sociale ale căror drepturi la pensie au fost supuse unei reformei legislative unitare. Afirmăm acest lucru pentru că excepțiile au fost create nu de legiuitor, ci prin jurisprudența Curții Constituționale, pentru pensiile de serviciu ale judecătorilor, procurorilor din sistemul judiciar, judecătorilor, respectiv magistraților asistenți ai Curții Constituționale⁵²⁷, precum și pentru consilierii de conturi din cadrul Curții de Conturi⁵²⁸, justificate prin statutul constituțional al magistraților, dezvoltat prin lege organică și care cuprinde o serie de incom-

⁵²⁶ A se vedea Costel Gilcă, *Implicațiile hotărârii Frimu asupra proceselor privind recalcularea pensiilor militarilor*, în *Revista de Drept Social* nr. 4/2012, p. 4-5.

⁵²⁷ Decizia nr. 873 din 25 iunie 2010 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I,

nr.433 din 28 iunie 2010.

⁵²⁸ Decizia nr. 297 din 27 martie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.1 lit. h) din Legea nr. 119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor și art.196 lit.j) din Legea nr.263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 309 din 9 mai 2012.

patibilități și interdicții, dar și responsabilitățile și riscurile pe care le implică exercitarea acestor profesii, ce impun acordarea pensiei de serviciu ca o componentă a independenței justiției, garanție a statului de drept, prevăzut de art. 1 alin. 3 din Constituție. Ca atare, nu se putea reține vreo diferență majoră între situația din cauza *Frimu și alții c. România*⁵²⁹ și recalcularea pensiilor fostelor cadre militare.

Cum jurisprudențial s-a stabilit constant că statele părți la Convenție dispun de o marjă largă de apreciere pentru reglementarea politicii lor sociale, dată fiind cunoașterea directă a propriei societăți și a nevoilor sale, autoritățile naționale sunt, în principiu, cel mai bine plasate pentru a alege mijloacele cele mai adecvate în atingerea scopului stabilirii unui echilibru între cheltuielile și veniturile publice. Marja este și mai mare atunci când necesitatea intervenției statului rezultă din consecințele pe care criza economică internațională le produce asupra deficitului bugetar.

Nefiind momentul să punem în discuție vreo presupusă "brutală scădere a calității jurisprudenței"⁵³⁰, reamintim faptul că instanța de la Strasbourg respectă alegerea statelor, nefiind rolul său acela de a verifica în ce măsură existau sau nu soluții legislative mai potrivite pentru atingerea obiectivului de interes public urmărit, cu excepția situațiilor în care aprecierea autorităților este vădit lipsită de orice temei rezonabil (a se vedea *Wieczorek c. Polonia*, 8 decembrie 2009, par. 59 sau *Mellacher c. Austriei*, 19 decembrie 1989, par. 53).

Aceste aspecte se află, indirect, tot în mâna cetățenilor, inclusiv a reclamantilor din cauza prezentată mai sus, însă doar în exercitarea dreptului prevăzut de art. 36 alin. 1 raportat la art. 62 alin. 1 din Constituția României.

2. Principiul egalității armelor și locul procurorului în sala de judecată. Principiul contradictorialității - decizia de inadmisibilitate în cauza *Trăilescu c. României*

(Rezumat realizat de Cristina Bunea*, procuror detașat la Agentul Guvernamental)

*În esență, prin decizia pronunțată în cauza *Trăilescu c. României*, Curtea a constatat ca vădit nefondată plângerea reclamantului întemeiată pe prevederile art. 6 par. 1 din Convenție, respingând-o ca inadmisibilă potrivit art. 35 par. 3 lit. a) și 4 din Convenție.*

Locul ocupat de procuror în sala de judecată nu încalcă prevederile art. 6 par. 1 (dreptul la un proces echitabil) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Pentru a pronunța această soluție, Curtea a apreciat că o poziție «fizică» privilegiată în sala de judecată a reprezentantului Ministerului Public nu pune «acuzatul» într-o situație dezavantajoasă pentru apărarea drepturilor sale.

Totodată, în lipsa unor indicii cu privire la aprecierea arbitrară a probelor de către instanțele interne, Curtea a reiterat faptul că revine instanțelor naționale sarcina de a aprecia asupra probelor administrate în cursul procedurilor desfășurate în fața lor.

Admisibilitatea probelor și aprecierea acestora revine în primul rând instanțelor

⁵²⁹ Pe larg, a se vedea Dragoș Călin, *Reformarea sistemului de pensii, prin transformarea pensiilor speciale în pensii în sistemul public, în temeiul Legii nr. 119/2010, este compatibilă cu art. 1 din Protocolul nr. 1 - decizia de inadmisibilitate în cauzele *Frimu și alții c. României**, Revista JurisClasor CEDO – Martie 2012, www.hotararicedo.ro.

⁵³⁰ A se vedea Radu Chiriță, *CEDO, Secția a III-a - Decizia *Frimu și alții c. România* (plângerile nr. 45312/11, 45581/11, 45583/11, 45587/11, 45588/11) din 7 februarie 2012*, în Curierul judiciar nr. 3/2012, p. 139-140.

* E-mail contact profesional: cristina.bunea@mae.ro

naționale, Curtea Europeană nepunându-se substitui analizei probelor efectuate de judecătorul intern.

Rezumând decizia din data de 22 mai 2012, arătăm că reclamantul Ovidiu Trăilescu a formulat două plângeri îndreptate împotriva Statului român.

În cadrul primei plângeri înaintate Curții, reclamantul a precizat faptul că, urmare a susținerii examenului de admitere în magistratură din anul 2000, acesta a fost declarat admis. Totuși, ulterior, Ministerul Public a refuzat să propună Ministerului Justiției numirea sa în funcția de procuror stagiar, pe motiv că nu ar fi avut o bună reputație. Parchetul și-a întemeiat decizia pe faptul că în anul 1998, reclamantul fusese implicat într-o altercație cu un terț, soldată cu sancționarea sa contravențională și formularea unei plângeri penale soluționată prin împăcarea părților. În plus, s-a reținut că reclamantul fusese concediat disciplinar de la ultimul loc de muncă, chiar dacă ulterior decizia de concediere fusese anulată de instanță pentru motive de formă. De asemenea, s-a constatat că reclamantul reprezentase în instanță aceeași societate de la care fusese concediat, fără a fi fost împuternicit în acest sens.

Acțiunea în contencios administrativ introdusă de reclamant prin care solicita anularea deciziilor parchetului și numirea sa în funcția de procuror stagiar a fost respinsă ca nefondată, hotărârea fiind menținută și în recurs. Pe parcursul procesului, cererea reclamantului de atașare a dosarului de personal întocmit de parchet a fost respinsă față de probele deja administrate. De asemenea, reclamantul a arătat că, în timpul ședințelor de judecată, procurorul în calitate de reprezentant al Ministerului Public a luat loc în sală alături de completul de judecată.

Prin cea de-a doua plângere înaintată Curții, reclamantul a arătat că a solicitat

procurorului general al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J. accesul la dosarul său de personal, cerere care a fost respinsă pe motiv că informațiile solicitate de reclamant nu erau de interes public și nu intrau sub incidența Legii nr. 544/2001. Totodată, s-a ținut cont și de faptul că reclamantul fusese înștiințat asupra motivelor pentru care se respinsese cererea sa de numire ca procuror stagiar. Acțiunea introdusă de reclamant în baza Legii nr. 544/2001 prin care solicita a i se acorda accesul la dosarul de personal a fost respinsă ca nefondată, față de inaplicabilitatea prevederilor Legii nr. 544/2001, informațiile solicitate nefiind publice. Hotărârea a fost menținută în recurs.

Față de situația de fapt expusă, reclamantul s-a adresat Curții, invocând încălcarea de către autoritățile naționale a drepturilor garantate prin art. 6 par. 1 și art. 8 combinat cu art. 13 din Convenție. Astfel, în temeiul art. 6 par. 1, reclamantul s-a plâns de absența unui tribunal independent și imparțial și de inechitatea procedurii, determinate de locul procurorului lângă judecător în sala de judecată. Totodată, acesta s-a plâns de respingerea cererii de atașare a dosarului său de personal ca probă în cursul procesului. Invocând articolul 8, reclamantul s-a plâns de încălcarea dreptului la viața privată prin imposibilitatea de a avea acces la dosarul de personal. Sub aspectul articolului 13, reclamantul s-a plâns de faptul că nu a beneficiat de un recurs efectiv pentru a contesta refuzul autorităților de a-i acorda acces la dosarul personal.

În hotărârea pronunțată, având în vedere prevederile art. 6 par. 1 din Convenție, în ceea ce privește locul ocupat de procuror în sala de judecată, Curtea a observat în primul rând că reclamantul a participat la o procedură administrativă, iar nu penală.

Mai departe, Curtea a reiterat principiile consacrate în jurisprudența ante-

rioară, reamintind că imparțialitatea în sensul art. 6 par. 1 din Convenție se definește prin absența prejudecăților ori a părerilor preconcepute. Existența acestora se analizează printr-un dublu demers: primul dintre acestea constă în încercarea de a determina care a fost convingerea interioară a judecătorului cauzei ori interesul său personal în cauza respectivă; cel de-al doilea demers constă în luarea măsurilor necesare asigurării garanțiilor pentru excluderea oricărui dubiu legitim asupra imparțialității instanței.

Aplicând principiile enumerate mai sus la cauza de față, Curtea a statuat faptul că situația expusă referitoare la locul procurorului în sala de judecată nu este suficientă prin ea însăși pentru a pune în discuție principiul egalității armelor ori lipsa de imparțialitate și independență a judecătorului, în măsura în care, chiar dacă reprezentantul Ministerului Public avea o poziție «fizică» privilegiată în sala de judecată, acest lucru nu plasa «acuzatul» într-o situație concretă dezavantajoasă pentru apărarea intereselor sale (a se vedea în acest sens, cauza **Chalmont c. Franței**, decizia din 9 decembrie 2003, nr. 72531/01; cauza **Morillon c. Franței**, decizia din 2 octombrie 2003, nr. 71991/01; cauza **Carballo și Pinero c. Portugaliei**, decizia din 21 iunie 2011, nr. 31237/09; cauza **Dirioz c. Turciei**, decizia din 31 mai 2012, nr. 38560/04).

Sub aspectul nerespectării principiului contradictorialității determinat de faptul că dosarul de personal al reclamantului nu a fost atașat la dosarul aflat pe rolul instanței de contencios administrativ, Curtea a reiterat faptul că admisibilitatea probelor este reglementată în primul rând de normele de drept intern, revenind instanțelor naționale sarcina de a aprecia asupra probelor administrate (a se vedea cauza **Van Mechelen și alții c. Olandei**, nr. 21363/93, 21364/93, 21427/93 și

22056/93, 23 aprilie 1997, par. 50; cauza **De Lorenzo c. Italiei**, decizia din 12 februarie 2004, nr. 69264/01; și cauza **Garcia Ruiz c. Spaniei** [MC], 21 ianuarie 1999, nr. 30544/96, par. 28). Curtea a reamintit faptul că dreptul la o procedură contradictorie în sensul art. 6 par. 1 din Convenție implică în principiu posibilitatea oferită părților unui proces penal sau civil de a lua cunoștință și de a discuta toate probele administrate în cursul procesului (a se vedea cauza **Morel c. Franței**, 6 iunie 2000, nr. 34130/96, par. 27; **Meftah și alții c. Franței** [MC], 26 iulie 2002, nr. 32911/96, 35237/97 și 34595/97, par. 1; și cauza **Augusto c. Franței**, 11 ianuarie 2007, nr. 71665/01, par. 50).

În cauză, Curtea a observat că solicitarea reclamantului a fost respinsă motivat de instanțele interne, care au apreciat că dispuneau de probe suficiente pentru a judeca fondul cauzei. În plus, reclamantul a fost informat asupra datelor de fapt în baza cărora s-a respins cererea sa de numire ca procuror stagiar. Mai mult, reclamantul nu a contestat realitatea datelor de fapt, despre care avea deplină cunoștință, ci maniera cum au fost interpretate acestea de autoritățile judiciare. Or, Curtea a stabilit faptul că nu are sarcina de a se substitui instanțelor naționale în aprecierea probelor (a se vedea cauza **E.S. c. Franței**, decizia din 10 februarie 2009, nr. 49714/06; și cauza **Russu c. României**, decizia din 12 ianuarie 2010, nr. 27436/04). Mai mult decât atât, Curtea nu a identificat nici un indiciu de arbitrar în aprecierea instanțelor interne.

În ceea ce privește art. 8, analizat singur ori combinat cu art. 13 din Convenție, Curtea a apreciat ca fondată excepția de neepuizare a căilor interne de atac invocată de Guvern, raportat la posibilitatea reclamantului de a formula o acțiune în temeiul Legii nr. 677/2001 pentru a obține informații cu caracter personal din dosarul său constituit la

parchet. Sub acest aspect, Curtea a constatat că Legea nr. 677/2001 reprezenta un remediu intern efectiv, reglementând procedura de urmat pentru obținerea de către persoanele interesate a accesului la date cu caracter personal, iar mai apoi posibilitatea de a se adresa instanței de judecată în cazul refuz al autorității.

În acest context, Curtea a decis că art. 6 par. 1, art. 8 și art. 13 din Convenție nu au fost încălcate, plângerea fiind respinsă ca inadmisibilă.

3. Condiții de audiere și de detenție. Legalitatea privării de libertate. Prezumția de nevinovăție – decizia de inadmisibilitate în cauza *Patriciu împotriva României*

(Cu notă de Victor Constantinescu*, judecător, Judecătoria Alexandria)

Lipsa aerisirii și prezența toaletelor necompartimentate nu atinge o asemenea gravitate pentru a fi calificate drept tratament inuman sau degradant, având în vedere durata scurtă a detenției.

Omisivitatea autorităților de a menționa expres în ordonanța de reținere dispozițiile art. 148 C.pr.pen., nu duce prin ea însăși la vicierea legalității ordonanței de reținere, aceasta fiind motivată în mod corespunzător.

Suspiciunile care planau asupra reclamantului atingeau nivelul de plauzibilitate cerut. Astfel, aceste suspiciuni se întemeiau pe o serie de documente, care puteau crea impresia că reclamantul ar fi putut comite infracțiunile imputate.

Alegațiile reclamantului, conform cărora reținerea sa ar fi rezultatul unui ordin politic, nu sunt întemeiate pe o probă incontestabilă și directă.

Comunicatele de presă ale parchetului se limitează la informarea publicului

despre derularea anchetei penale aflată în curs și, prin urmare, nu încalcă dreptul de a fi prezumat nevinovat.

Reclamantul nu a probat că ar fi existat împotriva sa o campanie mediatică de asemenea virulentă încât să influențeze sau să fie susceptibilă să influențeze formarea opiniei judecătorilor și rezultatul deliberărilor.

Prin intermediul acțiunii de daune-interese, autoritățile naționale au recunoscut încălcarea art. 8 din Convenție și au reparat prejudiciul suferit de către reclamant într-o modalitate corespunzătoare și suficientă.

I. Situația de fapt

În decizia de inadmisibilitate (parțială) din 17 ianuarie 2012 pronunțată în cauza *Patriciu c. României*⁵³¹, s-a reținut, conform susținerilor reclamantului, că în anul 1994, societatea petrolieră de stat S.C. Rompetrol S.A. a fost privatizată. În octombrie 1998 societatea S.C. SG International S.A. administrată de către reclamant, devine acționar majoritar al S.C. Rompetrol S.A. din care face parte și S.C. Petromidia S.A. („Societatea P.”) Reclamantul devine președinte al consiliului de administrație al societății S.C. Rompetrol S.A.

În octombrie 2000, în cadrul procesului de privatizare, Fondul Proprietății de Stat („FPS”) a încheiat cu societatea olandeză The Rompetrol Group B.V. (TRG), reprezentată de către reclamant, un contract de vânzare de acțiuni de la Societatea P., devenită astfel S.C. Rompetrol Rafinare S.A. În acest contract erau stipulate mai multe obligații în sarcina cumpărătorului. Neîndeplinirea acestor obligații era sancționată, cu câteva rezerve, fie prin nulitatea contractului fie prin rezilierea de drept.

* E-mail contact profesional: victor@victorc.org
⁵³¹ CEDO, *Patriciu c. României*, decizia de

inadmisibilitate din 17 ianuarie 2012, cererea nr. 43750/05.

Pe data de 31 mai 2004, Parchetul Național Anticorupție (P.N.A.⁵³²) a emis un comunicat de presă prin care se menționa că pe data de 28 mai 2004 a fost începută urmărirea penală *in rem* pentru mai multe fapte de corupție legate de procesul de privatizare al societății P. Potrivit P.N.A., din actele de urmărire penală efectuate până în prezent se reține faptul că, în cadrul acțiunii de privatizare a societății P., valoarea reală a bunurilor societății s-a diminuat, în sensul că, în interval de un an, prețul cu care au fost vândute acțiunile ar fi scăzut.⁵³³

La 22 martie 2005, D.I.I.C.O.T. („Parchetul”) a dispus începerea urmăririi penale împotriva reclamantului pentru săvârșirea infracțiunii de înșelăciune în legătură cu privatizarea societății P. Printr-o ordonanță din data de 26 mai 2005, parchetul a dispus extinderea și începerea urmăririi penale împotriva reclamantului pentru două infracțiuni de înșelăciune și o infracțiune de spălare de bani legate de privatizarea societăților S.C. Vega S.A. și P.

Pe data de 29 martie 2005, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, a menționat că monitorizarea activității societății P. se înscrie în cadrul procesului de supraveghere a activităților din domeniul petrolier și că a fost începută urmărirea penală împotriva reclamantului, a lui M.S., N.A., C.F.E., V.C.A., în calitatea de membri în conducerea societății, susținând că existau date și indicii că acționarii majoritari nu și-ar fi îndeplinit obligațiile contractuale și că după finalizarea unui control realizat în 2003 de Direcția de control fiscal, anumite tranzacții financiar nu au fost înregistrate în contabilitatea societății, ceea ce a diminuat rata taxelor care ar fi trebuit plătite bugetului statului.

Reclamantul a fost convocat la parchet pe data de 26 mai 2005 pentru a da o

declarație. După ce a fost informat asupra acuzațiilor aduse împotriva lui, în prezența avocaților aleși, reclamantul a dat o declarație olografă de aproximativ 65 de pagini timp de 16 ore. Reiese din textul declarației că reclamantul a fost interogată de o manieră neîntreruptă de la 10:30, 26 mai 2005 până la ora 02:00 a zilei 27 mai 2005. Nu reiese din dosarul cauzei dacă reclamantul a beneficiat de mâncare și de apă în timpul interogatoriului. Prin declarația dată, reclamantul a susținut că dreptul său la apărare a fost încălcat din cauza respingerii cererii de a consulta actele dosarului pentru o mai bună înțelegere a acuzațiilor ce i se aduc. În continuare, reclamantul a prezentat versiunea sa asupra raporturilor comerciale al societății S.C. Rompetrol S.A. și asupra respectării de către societatea sa a obligațiilor incluse în contractul de privatizare.

Printr-o ordonanță din data de 27 mai 2005, P.N.A. a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva reclamantului pentru înșelăciune, complicitate la evaziune fiscală și spălare de bani. Printr-o altă ordonanță din data de 27 mai 2005 ora 01:30 parchetul a dispus reținerea reclamantului pentru 24 de ore. După o rezumare a faptelor, parchetul a apreciat că în cauză sunt întrunite condițiile cerute de art. 136 și 143 C.pr.pen. faptele fiind stabilite pe baza documentelor societății, notele și procesele-verbale realizate după controlul efectuat de către Brigada Financiară la societatea S.C. Rompetrol Rafinare S.A. și pe baza unei analize realizate de către Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor. Ordonanța nu făcea trimitere la art. 148 C.pr.pen.

Printr-un proces-verbal încheiat pe data de 27 mai 2005, la ora 04:30, parchetul a menționat că reclamantul, în

⁵³² În prezent, Direcția Națională Anticorupție din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

⁵³³ A se vedea comunicatul, disponibil la <http://www.pna.ro/faces/comunicat.xhtml?id=218>.

prezența avocaților aleși, a fost informat despre măsura preventivă care a fost luată împotriva sa și despre drepturile sale procesuale. A fost de asemenea menționat că reclamantul și avocații săi aleși au refuzat să semneze ordonanța de reținere și declarația transcrisă a inculpatului, invocând că a fost încălcat art. 150 C.pr.pen., reclamantul nefiind ascultat de către procuror. S-a notat, de asemenea, că la momentul începerii audierii în calitate de inculpat, reclamantul și avocații au declarat că mai există multe lucruri de declarat, dar că refuză să continue din cauza orei târzii și starea lor de oboseală. În aceste circumstanțe, avocații au părăsit camera și sediul parchetului, refuzând să semneze orice act realizat de către procuror.

Reclamantul a formulat mai multe solicitări de revocare a măsurii de reținere adresate procurorilor ierarhic superiori, toate fiind respinse.

Cu privire la condițiile de detenție, reclamantul a arătat că, după ce a fost reținut, a fost adus la Arestul Inspectoratului General de Poliție București. Reclamantul a susținut că celula în care a fost reținut era mică, situată la subsolul clădirii, fără aerisire și lumină naturală. Paturile erau de fier. Toaleta era „turcească” și se afla în celulă. Reclamantul a indicat că împreună cu un codeținut a fost obligat să blocheze orificiul toaletei cu o sticlă de plastic pentru a nu permite șobolanilor să intre în celulă. În celulă exista și un duș. Reclamantul a arătat că atunci când a dorit să dea drumul la apă, nu a curs apă ci șoareci morți.

Pe data de 27 mai 2005, P.N.A. a formulat propunerea de arestare preventivă a inculpatului, acesta din urmă sosind la tribunal cu cătușe la mâini și

păzit de către 6 polițiști înarmați și purtând cagule. A fost ținut în acest mod de la începutul ședinței, ora 22:00, până la 28 mai 2005, ora 02:00. Reclamantul a fost asistat de trei avocați și audiat în baza art. 150 C.pr.pen. Tribunalul a respins propunerea de arestare preventivă, iar reclamantul a fost pus de îndată în libertate.

Recursul parchetului a fost respins.

Reclamantul a fost trimis în judecată pe data de 7 septembrie 2006, iar în momentul de față procesul se află în desfășurare pe rolul Tribunalului București.

Pe data de 11 mai 2007, reclamantul a obținut obligarea Serviciului Român de Informații la plata sumei de 50.000 lei cu titlul de prejudiciu moral pentru interceptarea ilegală a convorbirilor. Hotărârea a rămas irevocabilă prin respingerea apelului și a recursului.

I. Analiza Curții Asupra art. 3 din Convenție – Condițiile de detenție

Curtea a reamintit că, pentru a cădea sub incidența art. 3 din Convenție, un tratament trebuie să atingă un nivel minim de gravitate. Aprecierea acestui grad este relativă; ea depinde de ansamblul faptelor, în special al duratei tratamentului precum și al efectelor fizice și mentale, iar uneori chiar și de sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei.⁵³⁴ În mod special, timpul în care persoana este deținută în condițiile impropriei constituie un factor important de luat în considerare.⁵³⁵ De altfel, Curtea a menționat că alegațiile privind relele tratamente trebuie susținute în fața Curții cu elemente de probă corespunzătoare.⁵³⁶

⁵³⁴ CEDO, *Dougoz c. Greciei*, cererea nr. 40907/98, par. 44.

⁵³⁵ CEDO, *Alver c. Estoniei*, cererea nr. 64812/01.

⁵³⁶ CEDO, *Labita c. Italiei [MC]*, cererea nr. 26772/95, par. 121.

În cauză, Curtea a remarcat că D.P. reclamă în special lipsa spațiului și a aerisirii în celulă, cât și de condițiile de igienă din timpul reținerii sale timp de 24 de ore.

Având în vedere aceste susțineri, Curtea a făcut trimitere la raportul Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatamentul sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT)⁵³⁷ în care era menționat că spațiul celulelor din cadrul sediilor I.G.P. era de 10 sau 14 m². Având în vedere că reclamantul a trebuit să împartă celula cu un sigur codeținut, trebuie concluzionat că a beneficiat de un spațiu personal mai mare de 4 m², spațiu ce constituie regula privind spațiul de viață recomandat de către CPT.

Cu privire la lipsa aerisirii și prezența toaletelor necompartimentate, Curtea a subliniat că perioada în care reclamantul a trebuit să suporte condițiile arătate a fost mai mică de o zi: conform declarațiilor sale, reclamantul a fost reținut pe 27 mai 2005 la ora 01:30 și reiese din dosarul cauzei că a participat la ședința de judecată în fața Tribunalului București în aceeași zi la ora 22:00.⁵³⁸ Astfel, din elementele de care dispune în cauză, precum și durata scurtă a detenției, Curtea nu a putut concluziona că reclamantul a fost supus unui tratament care atinge o asemenea gravitate pentru a fi calificat drept inuman sau degradant.

Asupra art. 5 par. 1 din Convenție – Legalitatea detenției

Existența unei suspiciuni rezonabile presupune existența unor fapte sau indicii de natură a convinge un observator neutru și obiectiv că persoana în cauză a comis o infracțiune. Totuși, faptele care

dau naștere acestor suspiciuni nu trebuie să fie de aceeași forță precum cele necesare pentru a justifica condamnarea sau pentru punerea sub acuzare, aspecte ce intervin la o fază ulterioară a procesului penal.⁵³⁹

În cauză, Curtea a apreciat că suspiciunile care planau asupra reclamantului atingeau nivelul de plauzibilitate cerut. Astfel, aceste suspiciuni se întemeiau pe o serie de documente, care puteau crea impresia că reclamantul ar fi putut comite infracțiunile imputate. Așadar, parchetul și-a întemeiat decizia pe probe suficiente care ar fi putut convinge un observator neutru și obiectiv că reclamantul ar fi putut comite infracțiunea.⁵⁴⁰

Cât despre alegațiile reclamantului conform cărora reținerea sa ar fi rezultatul unui ordin politic, Curtea a observat că aceste susțineri nu sunt întemeiate pe o probă incontestabilă și directă.⁵⁴¹

În ceea ce privește omisiunea autorităților de a menționa expres în ordonanța de reținere a dispozițiilor art. 148 C.pr.pen., Curtea a apreciat că această omisiune nu duce prin ea însăși la vicierea legalității ordonanței de reținere, aceasta fiind motivată în mod corespunzător.

Cu privire la audierea reclamantului, Curtea a observat că la momentul faptelor, dreptul intern nu prevedea în mod expres obligația procurorului de a audia inculpatul înainte de reținerea sa. În orice caz, reclamantul a fost audiat o lungă perioadă de către anchetatori în prezența avocaților săi asupra faptelor de care era acuzat, după ce i-au fost aduse la cunoștință acuzațiile care i se aduc.

Față de aceste considerente, toate capetele de cerere privind legalitatea

⁵³⁷ Toate rapoartele realizate de către CPT sunt disponibile la <http://www.cpt.coe.int/en/states/rom.htm>

⁵³⁸ CEDO, *Khodorkovskiy c. Rusiei*, cererea nr. 5829/04, par. 103.

⁵³⁹ CEDO, *Murray c. Regatului Unit*, hotărârea

din data de 28 octombrie 1994, par. 55.

⁵⁴⁰ *A contrario* CEDO, *Stepuleac c. Moldovei*, cererea nr. 8207/06, par. 70 – 73.

⁵⁴¹ CEDO, *Khodorkovskiy c. Rusiei*, cererea nr. 5829/04, par. 103.

detenției au fost respinse ca fiind vădit neîntemeiate.

Asupra art. 5 par. 2 din Convenție – Dreptul acuzatului de a fi informat, în cel mai scurt timp, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa

Articolul 5 par. 2 din Convenție enunță o garanție elementară: orice persoană arestată trebuie să știe de ce a fost privată de libertate. Această garanție implică informarea persoanei, într-un limbaj simplu și accesibil pentru ea, despre motivele în drept și în fapt ale privării sale de libertate, astfel încât acea persoană să poată pune în discuție legalitatea privării de libertate în fața unui tribunal, conform garanției prevăzute de par. 4. Ea trebuie să beneficieze de aceste informații „în termenul cel mai scurt”, dar polițistul care o arestează poate să nu i le dea în întregime la momentul arestării. Pentru a determina dacă persoana a primit suficiente informații suficient de devreme, trebuie avute în vedere particularitățile cauzei.⁵⁴²

În prezenta cauză, reclamantul a fost audiat îndelung din data de 26 mai 2005 la 27 mai 2005, în prezența avocaților săi aleși și după ce a fost informat despre acuzațiile aduse împotriva lui, cu privire la raporturile comerciale ale societății pe care o administra. Având în vedere aceste elemente, reclamantul era informat, deja din această fază, că era suspectat de a fi implicat în activități ilicite, cum ar fi înșelăciunea și spălarea de bani. De asemenea, în orele care au urmat reținerii sale, reclamantul a fost informat despre ordonanța de reținere, care conținea o descriere a faptelor de care era acuzat și a capetelor de acuzare pentru care era urmărit penal.

Prin urmare, și acest capăt de cerere a fost respins ca fiind vădit neîntemeiat.

Asupra art. 5 par. 3 din Convenție – Dreptul de a fi adus de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare

Curtea a amintit că, potrivit jurisprudenței sale constante, o perioadă de deținere de 3 zile și 23 de ore fără un control jurisdicțional depășește limitele temporale stricte fixate de către art. 5 par. 3.⁵⁴³

În cauză, reclamantul a fost reținut pe data de 27 mai 2005 la ora 01:30 și prezentarea lui efectivă în fața Tribunalului București s-a desfășurat din data de 27 mai 2005 ora 22:00 până la 28 mai 2005 ora 02:00. În consecință, această prezentare în fața judecătorului tribunalului, care este cu siguranță susceptibil de a fi calificat „judecător sau magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare” în sensul art. 5 par. 3, a avut loc după aproximativ 20 de ore de la reținerea inculpatului. O asemenea perioadă, a fost considerată de către Curte ca fiind în conformitate cu garanțiile menționate în art. 5 par. 3 din Convenție și cu jurisprudența sa.

Prin urmare, acest capăt de cerere a fost respins ca fiind în mod vădit neîntemeiat.

Asupra art. 6 par. 1 și 3 lit. a) și d) din Convenție – Echitatea procesului penal

Curtea a reamintit că pentru a ști dacă un proces este conform cu exigențele art. 6 par. 1 este necesară examinarea procedurii în ansamblu, altfel spus după finalizarea acesteia. Curtea nu poate totuși exclude că poate exista un element determinant care să permită o apreciere a echității procesului la un stadiu prematur.⁵⁴⁴ Având în vedere că procesul penal este încă în desfășurare înaintea

⁵⁴² CEDO, *Āonka c. Belgiei*, cererea nr. 51564/99, par. 50.

⁵⁴³ CEDO, *Kandjov c. Bulgariei*, cererea nr.

68294/01, par. 66.

⁵⁴⁴ CEDO, *Deligiannis c. Greciei (decizie)*, cererea nr. 5074/03.

jurisdicțiilor naționale, Curtea nu a găsit nici un element de acest gen.

Așadar Curtea a apreciat că acest capăt de cerere este prematur și l-a respins pentru neepuizarea căilor de atac interne.⁵⁴⁵

Asupra art. 6 par. 2 din Convenție – Dreptul la respectarea prezumției de nevinovăție

Curtea a reamintit că o atingere a prezumției de nevinovăție poate să provină nu numai din partea unui judecător sau a unui tribunal, dar și din partea altor autorități publice.⁵⁴⁶ Sub acest aspect, instanța europeană a amintit importanța alegerii termenilor de către reprezentanții ai statului în declarațiile acestora date înainte ca o persoană să fie judecată și condamnată pentru săvârșirea unei infracțiuni.⁵⁴⁷ Totodată, art. 6 par. 2 nu ar putea împiedica, având în vedere art. 10 din Convenție, autoritățile să informeze publicul asupra anchetelor penale aflate în curs de desfășurare, dar autoritățile trebuie să o facă cu toată discreția și rezerva cerută de respectarea prezumției de nevinovăție.⁵⁴⁸

În ceea ce privește comunicatele de presă ale parchetului, Curtea a observat că ele se limitează la informarea publicului despre derularea anchetei penale aflată în curs. De asemenea, a fost remarcat cât de importantă era cauză în ochii opiniei publice, având în vedere poziția ocupată de către reclamant și implicarea sa în procesul de privatizare al companiei petroliere deținută de către stat, fiind un subiect de preocupare atât pentru autoritățile naționale, cât și pentru publicul larg.⁵⁴⁹

Referitor la pretinsa campanie de presă, Curtea a fost de părere că reclamantul nu a probat că ar fi existat împotriva sa o campanie mediatică de asemenea virulentă încât să influențeze sau să fie susceptibilă să influențeze formarea opiniei judecătorilor și rezultatul deliberărilor. De altfel, procesul penal împotriva reclamantului este în continuare pe rolul primei instanțe naționale.

Așadar, Curtea a respins acest capăt de cerere ca fiind în mod vădit neîntemeiat.

Asupra art. 8 din Convenție – Dreptul la respectarea vieții private și de familie

Cu privire la încălcarea dreptului la viață privată prin interceptarea convorbirilor reclamantului, Curtea a amintit că aparține în primul rând autorităților naționale sarcina de a repara o pretinsă încălcare a Convenției. În această privință a fost subliniat că problema de a ști dacă un reclamant poate pretinde că este victima unei presupuse încălcări poate fi pusă în orice stadiu al procedurii.⁵⁵⁰ Curtea a reamintit că, printre altele, o decizie sau o măsură favorabilă pentru reclamant nu este suficientă, în principiu, pentru a-i suprima calitatea de victimă decât dacă autoritățile naționale au recunoscut, în mod explicit sau în substanță, și au reparat de o manieră corespunzătoare și suficientă încălcarea Convenției.⁵⁵¹

În cauză, ca urmare a acțiunii în pretenții introdusă împotriva Serviciului Român de Informații, reclamantul a obținut recunoașterea caracterului ilegal al interceptărilor convorbirilor telefonice

⁵⁴⁵ CEDO, *Schmidtova c. Republica Cehă* (decizie), cererea nr. 48568/99.

⁵⁴⁶ CEDO, *Daktaras c. Lituaniei*, cererea nr. 42095/98, par. 41- 42.

⁵⁴⁷ CEDO, *Lavents c. Letoniei*, cererea nr. 58442/00, par. 41-42.

⁵⁴⁸ CEDO, *Allenet de Ribemont c. Franței*, par.

35-36.

⁵⁴⁹ CEDO, *Viorel Burzo c. României*, cererea nr. 75109/01, par. 160.

⁵⁵⁰ CEDO, *Sediri c. Franței* (decizie), cererea nr. 44310/05.

⁵⁵¹ CEDO, *Mathew c. Olanda*, cererea nr. 24919/03, par. 149.

și repararea prejudiciului moral. Mai mult, suma acordată cu titlu de prejudiciul moral, apare ca fiind superioară celei care este în general acordată de către Curte în cauza similară privind România (*n.n. reclamantul a obținut suma de 50.000 lei*).⁵⁵² Prin urmare, Curtea a considerat că, prin intermediul acțiunii de daune-interese, autoritățile naționale au recunoscut încălcarea art. 8 din Convenție și au reparat prejudiciul suferit de către reclamant într-o modalitate corespunzătoare și suficientă.

Prin urmare, Curtea a considerat că reclamantul nu mai poate fi considerat o victimă a încălcării aleagate și prin urmare acest capăt de cerere a fost respins ca fiind incompatibil *ratione personae*.

Cu privire la capetele de cerere privind durata audierii reclamantului, precum și aducerea acestuia în cătușe în fața Tribunalului, Curtea a considerat că nu se poate pronunța asupra admisibilității acestor capete de cerere și a decis comunicarea acestora Guvernului, în temeiul art. 54 par. 2 din Regulamentul Curții.

Notă:

Curtea a avut în vedere raportul întocmit de Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentul sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) la data de 2 aprilie 2004, ținând cont de perioada în care a fost reținut reclamantul. De la acea dată, CPT a mai întocmit alte 3 rapoarte despre condițiile de detenție din România.

Conform raportului întocmit CPT pe data de 24 noiembrie 2011, s-a remarcat, printre altele, practica autorităților române de a ține în locurile de arest preventiv din cadrul unităților de poliție persoane care au fost arestate preventiv mai mult de 30 de zile și chiar persoane condamnate

definitiv. CPT a fost informată că în cele 12 locuri de arest preventiv din București erau deținuți 15% din persoanele condamnate definitiv de către o jurisdicție penală.⁵⁵³

CPT a reiterat recomandarea sa ca autoritățile române să pună capăt unei asemenea practici, subliniind că privarea de libertate într-un sediu al poliției, chiar și după prezentarea în fața unui judecător, relevă anumite riscuri de intimidare, de presiune și de rele tratamente. Astfel, este preferabil ca inculpații să fie transferați cât mai rapid posibil la o autoritate de detenție distinctă de poliție.

Cu privire la condițiile de detenție în locurile de arest preventiv din cadrul unităților de poliție, în raportul CPT se subliniază că acestea sunt improprie pentru plasarea deținuților pentru o lungă perioadă de timp. Atât timp cât vor fi persoane reținute pentru lungi perioade de timp în unitățile de arest preventiv, autoritățile române trebuie să își intensifice eforturile pentru a răspunde cerințelor fundamentale și pentru păstrarea demnității persoanelor deținute.⁵⁵⁴

4. Recursul în interesul legii reglementat de dispozițiile art. 329 din Codul de procedură civilă reprezintă o cale eficientă de unificare a practicii judiciare naționale – cauza *Albu și alții împotriva României*

(Cu notă de Alexandra Neagu*, judecător detașat la Agentul Guvernamental)

Simpla existență a unei abordări jurisprudențiale diferite, la nivelul instanțelor naționale, asupra unor spețe similare (cereri de acordare a sporului de grad și a celui de treaptă pentru funcționarii

⁵⁵² CEDO, *Dumitru Popescu c. României* (nr. 2), cererea nr. 71525/01, par. 116.

⁵⁵³ Disponibil la <http://www.cpt.coe.int/documents/rom/2011-31-inf-fra.htm>, par. 11.

⁵⁵⁴ *Idem*, par. 46.

* E-mail contact profesional: alexandra.neagu@mae.ro

publici), nu implică în mod automat o violare a dreptului la un proces echitabil.

Unificarea jurisprudenței naționale necesită o anumită perioadă de timp, astfel încât un interval rezonabil în care coexistă mai multe soluții jurisprudențiale asupra unor situații similare, este compatibil cu dreptul la un proces echitabil.

Esențială este existența și funcționarea la nivel intern a unui mecanism eficient de unificare într-un termen rezonabil a practicii judiciare.

La data de 10 mai 2012 Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat hotărârea sa în cauza **Albu și alții împotriva României** (cererea nr. 34796/09 și alte 63), nedefinitivă, constatând neîncălcarea de către statul român a articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, sub aspectul respectării principiului securității raporturilor juridice.

Aceasta este cea de a doua hotărâre⁵⁵⁵ în care Curtea Europeană statuează asupra eficienței mecanismului intern de unificare a practicii judiciare, respectiv recursul în interesul legii.

În esență, cei 64 de reclamânți, având calitatea de funcționari publici ai Agenției de Ocupare a Forței de Muncă Caraș Severin, s-au plâns în fața instanței europene de pretinsa încălcare de către statul român a dreptului la un proces echitabil, sub aspectul violării principiului securității juridice din cauza jurisprudenței neunitare. Astfel, reclamânții au arătat că instanța care le-a soluționat cererea de acordare a sporului de grad și a celui de treaptă, respectiv Curtea de Apel Timișoara, le-a respins acțiunea deși, la nivelul țării, au existat alte Curți de Apel care au admis acțiuni similare, formulate de alți colegi.

În speță, Curtea europeană a reținut că la nivelul anilor 2008-2009 a existat o abordare divergentă din partea instanțelor naționale sub aspectul îndrituirii funcționarilor publici de a primi cele două sporuri. Astfel, potrivit datelor furnizate de Guvern, chiar înainte de pronunțarea recursului în interesul legii, Curțile de apel Alba Iulia, Galați, Bacău, București, Constanța, Cluj, Ploiești respingeau în mod constant și unitar pretențiile funcționarilor publici de acordare a sporurilor menționate anterior.

În ceea ce privește Curtea de apel Timișoara, cea care s-a pronunțat și în cererea formulată de reclamânți, Curtea europeană a reținut că prin două hotărâri judecătorești pronunțate în 2008 de același complet de judecată care a soluționat și cererea reclamantilor, pretenții similare au fost admise.

Această practică neunitară a fost sistată la data de 21 septembrie 2009, când Înalta Curte de Casație și Justiție a pronunțat recursul în interesul legii, statuând astfel asupra caracterului nefondat al pretențiilor funcționarilor publici.

De remarcat este și faptul că instanța europeană a reținut în hotărârea sa, drept dispoziții legale relevante, extrase din raportul Comisiei de la Veneția (25-26 mai 2011), Concluziile preliminare și observațiile raportorului special UN asupra independenței judecătorilor și avocaților și Opinia numărul 11 (2008) a Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE). Conform acestui ultim document, se apreciază că, recunoscând pe deplin puterea judecătorilor de a interpreta legea, și obligația acestora de a promova securitatea și previzibilitatea actului de justiție trebuie luată în considerare. Principiul securității raporturilor juridice garantează predictibilitatea conținutului și

⁵⁵⁵ La data de 6 septembrie 2011 Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat decizia *Zelca și alții împotriva României*, cererea nr. 65161/10, constatând neîncălcarea dispozițiilor articolului

6 din Convenție, sub aspectul principiului securității raporturilor juridice prin prisma jurisprudenței pretins divergente.

aplicării normei juridice, asigurând astfel o înaltă calitate de sistemului judiciar. Urmărind acest scop, judecătorii vor aplica principiile de interpretare asupra normei interne și internaționale. În sistemele de drept continental, aceștia vor fi ghidați în activitatea lor de jurisprudență, în special cea a instanțelor superioare care au, printre alte atribuții, și pe cea de uniformizare a practicii judiciare.

Având în vedere toate aceste considerente, prin hotărârea sa pronunțată la data de 10 mai 2012, instanța europeană a reținut că simpla existență a unei abordări jurisprudențiale diferite, la nivelul instanțelor naționale, asupra unor spețe similare, nu implică în mod automat o violare a dreptului la un proces echitabil. Mai mult, Curtea a admis că o unificare a jurisprudenței naționale necesită o anumită perioadă de timp, astfel încât un interval rezonabil în care coexistă mai multe soluții jurisprudențiale asupra unor situații similare, este compatibil cu dreptul la un proces echitabil.

Se mai reține și faptul că, în spețe care pun problema divergenței de jurisprudență, rolul Curții nu este acela de a compara între diferitele abordări jurisprudențiale ale instanțelor naționale, având în vedere că trebuie respectată independența acestor instanțe judiciare.

În aceeași ordine de idei, amintim că în decizia pronunțată în cauza *Zelca și alții împotriva României*⁵⁵⁶, din data de 6 septembrie 2011, Curtea Europeană a reținut că, potrivit jurisprudenței sale constante, instanța europeană nu are rolul de a corija pretinsele erori de fapt sau de interpretare a dreptului național, imputate instanțelor naționale, cu excepția situației în care astfel de erori duc la încălcarea drepturilor protejate de Convenție. Revine

în primul rând, instanțelor naționale, rolul de a interpreta și aplica legislația națională.

Analizând piesele dosarului intern, în speța de față, Curtea a remarcat faptul că decizia Curții de apel Timișoara nu apare ca fiind arbitrară, reclamantii beneficiind de toate garanțiile procesului echitabil (a se vedea paragraful 39 al hotărârii).

Conform principiilor deja stabilite în cauza *lordan Iordanov și alții împotriva Bulgariei*, hotărâre din 2 iulie 2009, pentru a verifica dacă pronunțarea unor soluții diferite în cazuri similare, reprezintă sau nu o încălcare a dreptului la un proces echitabil, sub aspectul nerespectării principiului securității raporturilor juridice, instanța europeană analizează în primul rând dacă a existat la nivel intern o divergență „profundă și persistentă”, dacă dreptul intern prevede un mecanism pentru unificarea acestor practici și, în ultimul rând, dacă acest mecanism a funcționat eficient în speță.

Prin urmare, Curtea admite că la nivelul instanțelor interne pot apărea opinii diferite în privința aceleiași probleme de drept, aceste divergențe fiind tolerate atunci când dreptul intern prevede mecanisme de unificare a lor, într-un timp rezonabil.

Încrederea cetățeanului în eficiența sistemului judiciar, depinde, din punctul de vedere al Curții europene, de existența și funcționarea unui sistem intern de unificare a practicii judiciare divergente. Or, în cazul de față, Curtea Europeană a reținut rolul decisiv jucat în acest sens de Înalta Curte de Casație și Justiție prin pronunțarea într-un interval scurt, de mai puțin 2 ani de la ivirea problemei jurisprudențiale, a recursului în interesul

⁵⁵⁶ A se vedea Alexandra Neagu, *Recursul în interesul legii reglementat de dispozițiile art. 329 din Codul de procedură civilă reprezintă o cale eficientă de unificare a practicii judiciare naționale*

– cauza *Zelca și alții împotriva României*, Revista JurisClasor CEDO - Septembrie 2011, www.hotararicedo.ro.

legii menit să unifice practica judiciară în materia sporurilor solicitate.

Mai mult, într-un plan general, Curtea a notat efortul consistent al instanței supreme, având în vedere faptul că în perioada 2008-2011, aceasta a soluționat mai mult de 100 de recursuri de unificare a practicii.

De reținut este și faptul că la momentul comunicării acestei cauze Guvernului, Curtea a mai solicitat acestuia să precizeze dacă existența unei divergențe de jurisprudență în privința aceleiași chestiuni de drept constituie, la nivel național, o problemă sistemică și/sau o practică incompatibilă cu dispozițiile Convenției. În ipoteza unui răspuns pozitiv, Guvernul a fost invitat să indice care sunt măsurile cu caracter general pe care intenționează să le adopte pentru a rezolva această problemă. O astfel de întrebare anunța intenția Curții de a examina problema practicii neunitare interne, din punctul de vedere al angajamentelor statelor membre prevăzute în articolul 46 din Convenție. Precizăm că o analiză similară a mai fost efectuată, în cauzele împotriva României,⁵⁵⁷ doar în cele relative la aplicarea legilor de retrocedare, cauze care au culminat cu pronunțarea deciziei pilot. În ceea ce privește aplicarea dispozițiilor articolului 46 în cauza *Asociația 21 decembrie 1989 și alții împotriva României*, aceasta a fost determinată de alte aspecte particulare, respectiv numărul mare al persoanelor implicate în ancheta penală și importanța subiectului pentru societatea română postdecembristă.

În paragrafele 27 și următoarele din prezenta hotărâre a Curții se regăsește răspunsul Guvernului asupra acestei întrebări, respectiv descrierea mecanismului intern actual și prefigurată de unificare a practicii judiciare.

Aprecierea Curții asupra aceluiași aspect se regăsește în paragrafele 35 - 38 din hotărâre. Astfel, instanța europeană a reținut rolul activ al Înaltei Curți de Casație și Justiție în unificarea jurisprudenței însă, având în vedere chiar numărul mare al recursurilor în interesul legii care au fost analizate în perioada 2008-2011, Curtea și-a manifestat îngrijorarea față de dimensiunea problemei jurisprudenței neunitare, la nivel național.

Aplecându-se exclusiv asupra prezentei situații de fapt, Curtea a statuat asupra neîncălcării dreptului la un proces echitabil, apreciind că, în ciuda existenței unei abordări jurisprudențiale diferite asupra aceleiași problematice, mecanismul intern a fost apt să pună capăt acestor soluții diferite, într-un termen rezonabil.

De remarcat este și faptul că prin aceeași hotărâre, Curtea a respins ca inadmisibilă plângerea reclamantilor sub aspectul pretenției încălcării de către statul român a dreptului lor de proprietate. Astfel, s-a reținut că funcționarii nu puteau pretinde că aveau o creanță certă împotriva statului, atât timp cât instanțele interne nu le-au recunoscut dreptul la sporurile salariale revendicate iar, la nivel național nu a existat o orientare jurisprudențială, clară și unitară, favorabilă lor.⁵⁵⁸

⁵⁵⁷ Vezi, printre altele, cauza *Viașu c. României* (cerere nr. 75951/01), hotărâre din 9 decembrie 2008

⁵⁵⁸ *Mutatis mutandis*, a se vedea decizia recentă *Iovitoni și alții c. României* din 3 aprilie 2012, paragraful 49 („*Toutefois, la Cour note qu'avant l'arrêt Tatu précité, la pratique des juridictions nationales avait oscillé sur la question de savoir si l'OUG n° 50/2008 était ou non conforme au principe de la libre circulation des marchandises consacré par l'article 110 du TFUE (voir paragraphe 32*

ci-dessus). Il s'ensuit que la réponse à cette question juridique n'était pas évidente, ce qui a d'ailleurs rendu nécessaire l'intervention de la CJUE „), Curtea statuând asupra inaplicabilității articolului 1 din Primul Protocol adițional la Convenție având în vedere că anterior pronunțării hotărârii *Tatu* de către CJUE, practica internă era oscilantă și, prin urmare, reclamantii nu puteau justifica recunoașterea la nivel intern, pe cale jurisprudențială a unei creanțe certe în sensul Convenției.

Apreciem că, în prezenta hotărâre, Curtea Europeană subliniază principiile care stau la baza analizei sale în materia garantării de către statele membre a securității raporturilor juridice, oprindu-se îndeosebi asupra mecanismului intern de unificare a practicii judiciare. Specificul speței a determinat Curtea să statueze asupra neîncălcării articolului 6 din Convenție. Totodată, trebuie reținut și faptul că instanța europeană particularizează examenul său, acordând atenție și amplitudinii fenomenului practicii neunitare la nivel național.

5. Taxa de poluare. Efectele jurisprudenței divergente - Decizia de inadmisibilitate în cauzele reunite Coriolan Gabriel Iovițoni și alții împotriva României

**(Cu notă de Dragoș Călin*,
Judecător, Curtea de Apel
București)**

În conformitate cu jurisprudența constantă a CJUE, "interpretarea pe care Curtea de Justiție o oferă unei normă de drept al Uniunii, în exercitarea competenței pe care i-o conferă art. 267 din TFUE, clarifică și definește semnificația și sfera de aplicare a acestei norme, astfel cum trebuie să fi fost înțeleasă și aplicată de la momentul punerii sale în aplicare".

Cu toate acestea, anterior hotărârii Tatu, jurisprudența instanțelor naționale era neunitară în ce privește conformitatea O.U.G. nr. 50/2008 cu principiul liberei circulații a mărfurilor. Dat fiind că răspunsul la această problemă de drept nu era clar, intervenția CJUE era necesară.

CEDO reamintește că, exceptând cazurile arbitrare, nu poate cunoaște erorile de fapt și de drept comise de către instanțele interne, cărora le revine sarcina

să interpreteze și să aplice dreptul intern. Nimic nu îi permite Curții să concluzioneze că deciziile pronunțate în speță de instanțele române și criticate de reclamanți erau în mod vădit inechitabile sau arbitrare.

Dreptul invocat de reclamanți neavând o bază suficientă în dreptul intern, caracterizată printr-o jurisprudență bine stabilită a instanțelor judecătorești, art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție nu este incident în cauză, iar plângerea este incompatibilă *ratione materiae* cu prevederile Convenției, în sensul articolului 35 par. 3.

În ce privește pretinsa discriminare, Curtea a reamintit faptul că art. 14 din Convenție nu are o existență autonomă și nu poate fi invocat decât prin raportare la alte dispoziții ale Convenției sau Protocoloalelor sale adiționale. Având în vedere că reclamanții nu pot fi considerați titulari ai unui „drept de proprietate” sau „ai unei creanțe având o bază suficientă în dreptul intern pentru a fi exigibilă”, Curtea a constatat că art. 14 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție combinate nu sunt incidente.

Art. 6 din Convenție nu este aplicabil cu privire la litigiile fiscale ce au ca obiect impuneri fără caracter represiv, această ultimă parte a plângerii formulată de reclamanți fiind, de asemenea, inadmisibilă *ratione materiae* cu prevederile Convenției, în sensul articolului 35 par. 3.

Prezentarea deciziei

Potrivit deciziei de inadmisibilitate din 3 aprilie 2012 din cauzele reunite Coriolan Gabriel Iovițoni și alții împotriva României (cererile nr. 57583/10, 1245/11 și 4189/11⁵⁵⁹), reclamanții, dorind să înmatriculeze în România automobile pe care le cumpăraseră din statele membre ale Uniunii Europene, au fost obligați să

* E-mail contact profesional: dragos.calin@just.ro
⁵⁵⁹ Coriolan Gabriel Iovițoni și Paraschiva

Anghel sunt doi cetățeni români, cu domiciliul în Lugoj, respectiv Arad. S.C. Holtzver S.R.L. este o persoană juridică cu sediul în Baia Mare.

achite o taxă de poluare într-un quantum cuprins între 400 și 2000 euro, în temeiul O.U.G. nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule⁵⁶⁰. După ce au plătit taxele, în vederea înmatriculării autoturismelor, reclamantii au formulat cereri de restituire a sumelor la instanțele interne, considerând taxa drept contrarie dreptului Uniunii Europene. Instanțele interne au respins acțiunile reclamantilor, fie pentru că nu fusese urmată procedura prealabilă, fie deoarece s-a considerat că dreptul intern nu este contrar dreptului Uniunii Europene.

Invocând art. 6 și art. 14 din Convenție, respectiv art. 1 din Protocolul nr. 1 Adițional la Convenție, reclamantii s-au plâns în principal, de faptul că taxa de poluare pe care au fost obligați s-o plătească este discriminatorie și incompatibilă cu dreptul Uniunii Europene, fiind impusă numai pentru înmatricularea pentru prima dată în România a autoturismelor de ocazie cumpărate din alte state membre ale Uniunii Europene, în vreme ce autoturismele similare cumpărate din România erau exceptate. Unul dintre reclamantii a invocat dispozițiile art. 6 din Convenție și pentru faptul că i s-a respins, de Curtea de Apel Timișoara, cererea de trimitere a unei întrebări preliminare către Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

Asupra art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție, invocat separat, precum și combinat cu art. 14 din Convenție

Potrivit jurisprudenței Curții, o creanță împotriva statului, ca urmare a plății nejustificate a unui impozit sau a unei taxe reprezintă o valoare patrimonială și poate fi considerată drept un "bun", în baza primei teze a art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție (**S.A. Dangeville c. Franței**, nr. 36677/97, par. 48, **Cabinet Diot și S.A. Gras Savoye c. Franței**, nr. 49217/99 și 49218/99, par. 26, și « **Bulves** » **AD c. Bulgariei**, nr. 3991/03, par. 60). În special, atunci când un astfel de impozit se percepe cu încălcarea dreptului Uniunii Europene, o problemă în ceea ce privește art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție se poate ivi (**S.A. Dangeville c. Franței**, nr. 36677/97, par. 49-62, și **GET-Slachthuis Verbist c. Belgiei** (dec.), nr. 60559/00). În cauza **S.A. Dangeville c. Franței**, Curtea a statuat că ingerința a fost determinată de lipsa unor măsuri legislative pentru a asigura conformitatea legislației naționale cu legislația comunitară, combinată cu refuzul nejustificat al instanțelor de a trage consecințele unei norme de drept comunitar clară, precisă și direct aplicabilă, care scutea de la plata TVA activității comerciale precum cele desfășurate de societatea reclamantă (**S.A. Dangeville c. Franței**, par. 47, 56 și 57).

În cauză, revine Curții să analizeze dacă reclamantii aveau, la data sesizării instanțelor naționale, o "creanță având o bază suficientă în dreptul intern pentru a

⁵⁶⁰ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 327 din 25 aprilie 2008. Ulterior, actul normativ a fost modificat și completat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 208/2008 din 4 decembrie 2008 pentru stabilirea unor măsuri privind taxa pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 825 din 8 decembrie 2008, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 218/2008 din 10 decembrie 2008 privind modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul

Official al României, Partea I, nr. 836 din 11 decembrie 2008, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 7/2009 din 18 februarie 2009 privind modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 103 din 19 februarie 2009 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 117/2009 din 29 decembrie 2009 pentru aplicarea unor măsuri privind taxa pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 926 din 30 decembrie 2009.

fi exigibilă” în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție, în ce privește taxa de poluare plătită în baza O.U.G. nr. 50/2008, referitor la care Curtea de Justiție a Uniunii Europene a decis în cauza Tatu, prin hotărârea din 7 aprilie 2011, că încalcă dreptul Uniunii Europene. Instanțele naționale, care au pronunțat hotărâri judecătorești definitive și irevocabile la 21 ianuarie, 6 iunie și 27 aprilie 2010, înainte soluția din cauza Tatu??, au răspuns negativ acestei chestiuni.

Curtea a stabilit că dispoziția din dreptului Uniunii Europene aplicabilă este art. 110 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, al cărui scop este asigurarea liberei circulații a mărfurilor între statele membre în condiții normale de concurență, prin eliminarea tuturor formelor de protecție care ar putea rezulta din aplicarea impozitelor interne discriminatorii în raport de produsele provenite din alte state membre (a se vedea hotărârea CJUE din 7 aprilie 2011, cauza *Tatu*, C-202/09). Curtea a observat că această prevedere constituie o regulă generală, și anume aplicarea principiului de liberă circulație a mărfurilor. În speță, este vorba de o normă cu caracter mai general privind aplicarea principiului liberei circulații a mărfurilor decât în cauza **S.A. Dangeville c. Franței**. Cu alte cuvinte, în timp ce în cauza **S.A. Dangeville** era vorba despre o normă de drept comunitar care a stabilit o scutire de la plata TVA pentru un anumit tip de activități comerciale, în această speță este vorba despre aplicarea principiului liberei circulații a mărfurilor.

Este adevărat că, în conformitate cu jurisprudența constantă a CJUE, “interpretarea pe care Curtea de Justiție o oferă unei normă de drept al Uniunii, în exercitarea competenței pe care i-o conferă art. 267 din TFUE, clarifică și definește semnificația și sfera de aplicare a acestei norme, astfel cum trebuie să fi fost

înțeleasă și aplicată de la momentul punerii sale în aplicare” (hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene din 7 iulie 2011, cauza *Nisipeanu*, C-263/10).

Cu toate acestea, anterior hotărârii Tatu, jurisprudența instanțelor naționale era neunitară în ce privește conformitatea O.U.G. nr. 50/2008 cu principiul liberei circulații a mărfurilor. Dat fiind că răspunsul la această problemă de drept nu era clar, intervenția Curții de Justiție a Uniunii Europene era necesară.

Prin urmare, în circumstanțele din prezenta cauză, Curtea poate accepta cu dificultate faptul că înainte de 7 aprilie 2011, data la care CJUE s-a pronunțat cu privire la incompatibilitatea O.U.G. nr. 50/2008 cu dreptul Uniunii Europene, “dreptul de creanță al reclamantilor își avea originea într-o normă de drept al Uniunii Europene clară, precisă și direct aplicabilă” (*a contrario*, **S.A. Dangeville**, par. 47). Curtea reamintește, în acest sens, că exceptând cazurile arbitrare, nu poate cunoaște erorile de fapt și de drept comise de către instanțele interne, cărora le revine sarcina să interpreteze și să aplice dreptul intern (**Kopecký c. Slovaciei**, [MC], nr. 44912/98, par. 56, și **Agro-B, Spol. S R.O. c. Republicii Cehe** (dec.), nr. 740/05). Nimic nu îi permite Curții să concluzioneze că deciziile pronunțate în speță de instanțele române și criticate de reclamantii erau în mod vădit inechitabile sau arbitrare.

Ca atare, art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție nu este incident în cauză, iar plângerea este incompatibilă *ratione materiae* cu prevederile Convenției, în sensul articolului 35 par. 3, urmând a fi respinsă, în baza art. 35 par. 4 din Convenție.

În ce privește alegațiile referitoare la discriminare, Curtea a reamintit faptul că art. 14 din Convenție nu are o existență autonomă și nu poate fi invocat decât prin raportare la alte dispoziții ale Convenției sau Protocoloalelor sale adiționale. Prin

urmare, acest articol devine inaplicabil când faptele litigiului nu întrunesc celelalte condiții ale Convenției.

Având în vedere că reclamantii nu pot fi considerați titulari ai unui drept de proprietate sau ai unei creanțe având o bază suficientă în dreptul intern pentru a fi exigibilă, Curtea a constatat că art. 14 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție combinate nu sunt incidente (*Epstein și alții c. Belgiei* (dec.), nr. 9717/05).

Asupra art. 6 din Convenție

Curtea a reamintit că art. 6 din Convenție nu este aplicabil cu privire la litigiile fiscale ce au ca obiect impuneri fără caracter represiv. Această ultimă parte a plângerii formulată de reclamantii este, de asemenea, inadmisibilă (*Emesa Sugar N.V. c. Olandei* (dec.), n° 62023/00 și *Jussila c. Finlandei* [MC], nr. 73053/01, par. 38-39).

Ca atare, art. 6 din Convenție nu este incident în cauză, iar plângerea este incompatibilă *ratione materiae* cu prevederile Convenției, în sensul articolului 35 par. 3, urmând a fi respinsă, în baza art. 35 par. 4 din Convenție.

Notă:

1. Soluțiile succesive ale CJUE

Din punct de vedere deja istoric, vechea taxă specială de primă înmatriculare a determinat numeroase apre-

cieri critice, atât din partea Comisiei Europene, a doctinarilor și practicienilor dreptului, cât mai ales a consumatorilor, încă de la momentul introducerii sale ca taxă fiscală, prin *Legea nr. 343/2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal*⁵⁶¹.

Aprecierile critice au vizat atât incompatibilitatea acestei taxe cu dispozițiile art. 90 din Tratatul CE⁵⁶² cât și nelegalitatea încasării ei, față de faptul că nu exista un act administrativ fiscal prin care să fie individualizată⁵⁶³. Pentru a aprecia asupra incidenței acestui text în privința taxei speciale de înmatriculare, astfel cum a fost aceasta reglementată în legislația națională, cvasiunanim, instanțele judecătorești din România au analizat jurisprudența Curții în cauze privind reglementări similare ale altor state membre (*C-345/93 Nunes Tadeu*, *C-393/98 Gomes Valente*, *C-101/00 Tulliasiamies și Antti Siilin*, *C-313/05 Brzezinski* și *C-290/05* și *C-333/05 Ákos Nádasdi și Németh Ilona*) și au pronunțat soluții de obligare a Statului Român, prin autoritățile sale, la plata unor despăgubiri consistente.

În acest context, s-a adoptat *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule*⁵⁶⁴, invocându-se scopul asigurării protecției mediului prin reali-

⁵⁶¹ Legea nr.343/2006 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 662 din 1 august 2006

⁵⁶² Lucian Gherman, *Taxa auto – între taxa de primă înmatriculare și taxa de poluare – soluții jurisprudențiale*, material prezentat în cadrul colocviului "Taxa auto din perspectiva dreptului comunitar", organizat de Centrul de Studii de Drept European al Institutului de Cercetări Juridice din cadrul Academiei Române la București, 20 martie 2009; Cosmin Flavius Costaș, comentariu la Hotărârea CJCE din 05.12.2006 asupra acțiunilor preliminare formulate de Hajdu-Bihar Megyei Birosag și Bacs Kiskun Megyei Birosag în cauzele reunite C-290/2005 Nadasdi și C-333/2005 Nemeth, în Sergiu Deleanu, Gyula Fabian, Cosmin Flavius Costaș și Bogdan Ioniță, *Curtea de Justiție*

Europeană, Hotărâri comentate, Editura Wolters Kluvers, București 2007 pag.485-488. A se vedea și D.C. Ungur, *Taxa specială plătită la prima înmatriculare a autoturismelor în România și incompatibilitatea acesteia cu dreptul comunitar*, în Revista română de drept comunitar nr. 2/2007, p. 52-53.

⁵⁶³ A se vedea Viorel Papu, *Mijloace juridice de recuperare a taxei de primă înmatriculare*, <http://www.juridice.ro>.

⁵⁶⁴ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 327 din 25 aprilie 2008. Ulterior, actul normativ a fost modificat și completat prin *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50/2008* din 21 aprilie 2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 327 din 25 aprilie 2008,

zarea unor programe și proiecte pentru îmbunătățirea calității aerului și pentru încadrarea în valorile limită prevăzute de legislația comunitară în acest domeniu, ținând cont de necesitatea adoptării de măsuri pentru a asigura respectarea normelor de drept comunitar aplicabile, inclusiv a jurisprudenței CJCE. În *Nota de fundamentare* se mai arăta că Guvernul României a luat decizia de reconsiderare a taxei pe poluarea auto, iar Comisia Europeană nu a contestat niciodată instituirea taxei ca atare, ci a solicitat reșezarea modalității de calcul în sensul armonizării legislației românești cu cea europeană, invocând necesitatea respectării prevederilor art. 90 din Tratat (art. 110 TFUE), potrivit cărora nici un stat membru nu trebuie să supună în mod direct sau indirect produsele din alte state membre unor impozite interne de orice natura ar fi acestea, superioare celor care se aplica în mod direct sau indirect produselor naționale similare.

1.1. Cauza Tatu (C-402/09)

Prin încheierea din 18 iunie 2009, Tribunalul Sibiu, Secția comercială și de contencios administrativ, a sesizat Curtea de Justiție a Uniunii Europene cu o întrebare preliminară referitoare la compatibilitatea taxei de poluare instituită prin O.U.G. nr. 50/2008, cu modificările ulterioare, cu art. 90 din Tratatul privind instituirea Comunității Europene, articol ce reglementează interzicerea impunerii, asupra produselor din alte state membre,

a unor taxe superioare celor care se aplica produselor naționale.

Tribunalul Sibiu solicita Curții să răspundă la următoarea întrebare: *“Contravin dispozițiile O.U.G. nr. 50/2008 cu modificările ulterioare dispozițiilor art. 90 din Tratatul CE, se instituie într-adevăr o măsură cu adevărat discriminatorie?”*

Litigiul principal privea o cerere de restituire a taxei de poluare achitată în luna iulie 2008, în temeiul O.U.G. nr. 50/2008. Prin acțiunea formulată, reclamantul pretindea că taxa de poluare este în realitate o altă formă a taxei de primă înmatriculare, reglementată anterior de Codul fiscal și care a fost deja considerată de instanțele naționale ca fiind contrară dreptului Uniunii Europene. De asemenea, reclamantul susținea că taxa de poluare contravine art. 25, art. 28 și art. 90 din Tratatul CE.

În motivarea întrebării preliminare, se arăta că, analizând dispozițiile O.U.G. nr. 50/2008, cu modificările ulterioare, reiese că pentru un autoturism produs în România sau în alte state membre ale Uniunii Europene nu se percepe, la o nouă înmatriculare, taxa de poluare, dacă a fost anterior înmatriculat tot în România. Dar se percepe această taxă de poluare la autoturismul produs în țară sau în alt stat membru al Uniunii Europene, dacă este înmatriculat pentru prima dată în România. Reglementată în acest mod, taxa de poluare diminuează sau este destinată să diminueze introducerea în România a unor autoturisme second-

---

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 208/2008 din 4 decembrie 2008 pentru stabilirea unor măsuri privind taxa pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 825 din 8 decembrie 2008, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 218/2008 din 10 decembrie 2008 privind modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 836 din 11 decembrie 2008, Ordonanța de urgență a

Guvernului nr. 7/2009 din 18 februarie 2009 privind modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 103 din 19 februarie 2009 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 117/2009 din 29 decembrie 2009 pentru aplicarea unor măsuri privind taxa pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 926 din 30 decembrie 2009.

hand deja înmatriculate într-un alt stat membru: cumpărătorii sunt orientați din punct de vedere fiscal să achiziționeze autovehicule second-hand deja înmatriculate în România.

Iar ca urmare a adoptării O.U.G. nr. 218/2008, intenția legiuitorului de a influența alegerea consumatorilor a devenit mai evidentă: a fost înlăturată taxa de poluare pentru autoturismele noi, Euro 4, capacitate cilindrică mai mică de 2000 cm³ (or, este de notorietate ca în România sunt produse autoturisme cu aceste caracteristici) care se înmatriculează pentru prima dată în România în perioada 15.12.2008-31.12.2009, astfel încât consumatorii sunt direcționați fie spre un autoturism nou, fie spre un autoturism second-hand deja înmatriculat în România⁵⁶⁵. Se protejează astfel producția internă, aspect ce reiese explicit din preambulul O.U.G. nr. 208/2008 și O.U.G. nr. 218/2008, potrivit căruia "Guvernul României se preocupă de luarea măsurilor care să asigure păstrarea locurilor de muncă în economia românească, iar la un loc de muncă în industria constructoare sunt patru locuri de muncă în industria furnizoare".

Tribunalul Sibiu s-a pronunțat cu referire la acte normative care nu erau în vigoare la data plății taxei de poluare, din luna iulie 2008, în vederea înmatriculării autoturismului pentru prima dată în România, respectiv O.U.G. nr. 208/2008 și O.U.G. nr. 218/2008. În fapt, motivarea trebuia să aibă în vedere prima formă a O.U.G. nr. 50/2008, în baza căreia s-a perceput taxa de poluare în cazul reclamantului.

Hotărârea Curții (Camera întâi) pronunțată la 7 aprilie 2011 revoluționează practic jurisprudența anterioară.

Curtea reține, prin prisma criteriului *discriminării indirecte*, faptul că este cert că, din punct de vedere formal, regimul de impozitare instituit prin O.U.G. nr. 50/2008 nu face vreo deosebire nici între autovehicule în funcție de proveniența lor, nici între proprietarii acestor vehicule, în funcție de cetățenia sau naționalitatea lor. Astfel, taxa în cauză este datorată independent de cetățenia sau naționalitatea proprietarului vehiculului menționat, de statul membru în care acest vehicul a fost produs și de împrejurarea dacă este vorba despre un vehicul cumpărat pe piața națională sau importat. Cu toate acestea, chiar dacă nu sunt întrunite condițiile unei discriminări directe, un impozit intern poate fi indirect discriminatoriu din cauza efectelor sale (*Hotărârea Nádásdi și Németh*, punctul 47). Pentru a verifica dacă o taxă precum cea în cauză în acțiunea principală creează o discriminare indirectă între autovehiculele de ocazie importate și autovehiculele de ocazie similare prezente deja pe teritoriul național, este necesar, având în vedere întrebările instanței naționale și observațiile prezentate în fața Curții, să se examineze mai întâi dacă această taxă este neutră față de concurența dintre vehiculele de ocazie importate și vehiculele de ocazie similare care au fost înmatriculate anterior pe teritoriul național și au fost supuse, cu ocazia aceleiași înmatriculări, taxei prevăzute de O.U.G. nr. 50/2008. În continuare, va fi necesar să se examineze neutralitatea aceleiași taxe între vehiculele de ocazie importate și vehiculele de ocazie similare care au fost înmatriculate pe teritoriul național anterior intrării în vigoare a O.U.G. nr. 50/2008.

⁵⁶⁵ Instanța a preluat efectiv concluziile lui *Cosmin Flavius Costaș*, *Incompatibilitatea succesivă a reglementărilor privind taxa auto cu dreptul comunitar*, material prezentat în cadrul colocviului "Taxa auto din perspectiva dreptului

comunitar", organizat de Centrul de Studii de Drept European al Institutului de Cercetări Juridice din cadrul Academiei Române la București, 20 martie 2009.

Legat de neutralitatea taxei în privința vehiculelor de ocazie importate și a vehiculelor de ocazie similare înmatriculate anterior pe teritoriul național și supuse, cu ocazia acelei înmatriculări, aceleiași taxe, potrivit unei jurisprudențe constante, există o încălcare a articolului 110 TFUE atunci când valoarea taxei aplicate unui vehicul de ocazie importat depășește valoarea reziduală a taxei încorporate în valoarea vehiculelor de ocazie similare deja înmatriculate pe teritoriul național. În această privință, Curtea a precizat că, din momentul achitării unei taxe de înmatriculare într-un stat membru, valoarea acestei taxe se încorporează în valoarea vehiculului. Astfel, atunci când un vehicul înmatriculat în statul membru în cauză este, ulterior, vândut ca vehicul de ocazie în același stat membru, valoarea sa de piață, care include valoarea reziduală a taxei de înmatriculare, va fi egală cu un procentaj, determinat de deprecierea acestui vehicul, din valoarea sa inițială (Hotărârea *Nádasdi și Németh*, citată anterior, punctul 54). Prin urmare, pentru a garanta neutralitatea taxei, valoarea vehiculului de ocazie importat reținută ca bază de impozitare trebuie să reflecte valoarea unui vehicul similar deja înmatriculat pe teritoriul național (Hotărârea *Weigel*, citată anterior, punctul 71, și Hotărârea din 20 septembrie 2007, *Comisia/Grecia*, C-74/06, Rep., p. I-7585, punctul 28).

Pentru a obține acest rezultat, deprecierea reală a vehiculelor de ocazie importate trebuie luată în considerare la calcularea valorii taxei. Această luare în considerare nu trebuie în mod necesar să dea naștere la o evaluare sau la o expertiză a fiecărui vehicul. Astfel, evitând dificultățile inerente unui astfel de sistem, un stat membru poate stabili, prin intermediul unor bareme forfetare determinate de un act cu putere de lege sau de un act administrativ și calculate pe baza unor criterii precum vechimea, rulajul, starea

generală, modul de propulsie, marca sau modelul vehiculului, o valoare a vehiculelor de ocazie care, ca regulă generală, ar fi foarte apropiată de valoarea lor reală (Hotărârile citate anterior *Gomes Valente*, punctul 24, *Weigel*, punctul 73, și *Comisia/Grecia*, punctul 29). Aceste criterii obiective care servesc la evaluarea deprecierei auto-vehiculelor nu au fost enumerate de Curte într-o manieră imperativă (Hotărârea *Comisia/Grecia*, citată anterior, punctul 37). Prin urmare, acestea nu trebuie în mod necesar să fie aplicate cumulativ. Cu toate acestea, aplicarea unui barem întemeiat pe un singur criteriu de depreciere, precum vechimea autovehiculului, nu garantează că baremul reflectă deprecierea reală a acestor vehicule (a se vedea în acest sens Hotărârile citate anterior *Gomes Valente*, punctele 28 și 29, precum și *Comisia/Grecia*, punctele 38-42). În special, în lipsa luării în considerare a rulajului, baremul reținut de legislația în cauză nu conduce, ca regulă generală, la o aproximare rezonabilă a valorii reale a vehiculelor de ocazie importate (Hotărârea *Comisia/Grecia*, citată anterior, punctul 43).

În acțiunea principală, din dosarul prezentat Curții reiese fără echivoc că valoarea taxei este stabilită, pe de o parte, în funcție de parametri care reflectă într-o anumită măsură poluarea cauzată de vehicul, precum capacitatea cilindrică a acestuia și norma Euro căreia îi corespunde, și, pe de altă parte, ținând seama de deprecierea vehiculului menționat. Această depreciere, care conduce la reducerea valorii obținute pe baza parametrilor de mediu, este determinată nu numai în funcție de vechimea vehiculului [elementul E în formulele prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din O.U.G. nr. 50/2008], ci și, astfel cum rezultă din articolul 6 alineatul (3) din O.U.G. nr. 50/2008 și din articolele 4 și 5 din normele metodologice, de rulajul mediu anual real

al acestuia din urmă, cu condiția ca o declarație care să ateste acest rulaj să fi fost depusă de contribuabil. Pe de altă parte, în cazul în care apreciază că vechimea și rulajul mediu anual real nu reflectă, în mod corect și suficient, deprecierea reală a vehiculului, contribuabilul poate, în temeiul articolului 10 din O.U.G. nr. 50/2008, să ceară ca aceasta să fie determinată printr-o expertiză ale cărei costuri, suportate de contribuabil, nu pot depăși costul operațiunilor aferente expertizei.

Prin introducerea, în calculul taxei, a vechimii vehiculului și a rulaajului mediu anual real al acestuia și prin adăugarea, la aplicarea acestor criterii, a luării în considerare facultative, cu costuri neexcesive, a stării acestui vehicul și a dotărilor sale prin intermediul unei expertize obținute din partea autorităților competente în materie de înregistrare a autovehiculelor, o reglementare precum cea în cauză în acțiunea principală garantează că valoarea taxei este redusă în funcție de o aproximare rezonabilă a valorii reale a vehiculului.

Această concluzie este confirmată de împrejurarea că, în baremele forfetare care figurează în anexa nr. 4 la O.U.G. nr. 50/2008, s-a ținut seama în mod corespunzător de faptul că diminuarea anuală a valorii autovehiculelor este în general mai mare de 5 % și că această depreciere nu este lineară, în special în primii ani, în care se dovedește mult mai pronunțată decât ulterior (a se vedea Hotărârea *Comisia/Grecia*, citată anterior, punctul 43 și jurisprudența citată).

Curtea reține că guvernul român a apreciat în mod întemeiat că criteriile de depreciere referitoare la starea vehiculului și a dotărilor sale nu pot fi aplicate corespunzător decât prin recurgerea la o verificare individuală a acestui vehicul de către un expert și că, pentru ca expertizele să nu aibă loc prea frecvent și să nu îngreuneze astfel, atât din punct de

vedere administrativ, cât și financiar, sistemul instituit, contribuabilului i se cere să suporte costurile expertizei.

Din considerațiile de mai sus rezultă că un sistem precum cel instituit prin O.U.G. nr. 50/2008, care ia în considerare, la calcularea taxei de înmatriculare, deprecierea autovehiculului prin utilizarea unor bareme forfetare, detaliate și fundamentate din punct de vedere statistic, bazate pe elementele referitoare la vechimea și la rulajul mediu anual real ale acestui vehicul, la care se poate adăuga, la cererea contribuabilului și pe cheltuielile acestuia, realizarea unei expertize cu privire la starea generală a vehiculului menționat și a dotărilor sale, asigură că această taxă, atunci când este aplicată vehiculelor de ocazie importate, nu depășește valoarea reziduală a taxei menționate încorporată în valoarea vehiculelor de ocazie similare care au fost înmatriculate anterior pe teritoriul național și au fost supuse, cu ocazia acelei înmatriculări, taxei prevăzute de O.U.G. nr. 50/2008.

Referitor la neutralitatea taxei în privința vehiculelor de ocazie importate și a vehiculelor de ocazie similare înmatriculate pe teritoriul național anterior instituirii taxei menționate, Curtea constată că domnul Tatu subliniază că punerea în circulație în România a unui vehicul de ocazie cumpărat într-un alt stat membru implică plata taxei pe poluare, și anume, în ceea ce îl privește, o taxă în valoare de 7 595 de lei pentru un vehicul cu o capacitate cilindrică de 2 155 cm³, care respectă norma Euro 2 și a fost construit în 1997, în timp ce cumpărarea, pe piața românească a vehiculelor de ocazie, a unui vehicul înmatriculat în România anterior intrării în vigoare a O.U.G. nr. 50/2008 și având exact aceeași vechime și aceleași caracteristici tehnice ca și vehiculul importat menționat va fi, în principiu, mult mai interesantă din punct de vedere financiar, întrucât nicio

taxă cu o valoare analogă celei impuse prin O.U.G. nr. 50/2008 nu este datorată sau încorporată în valoarea acestui vehicul cumpărat pe piața românească.

La rândul său, guvernul român susține că articolul 110 TFUE nu aduce atingere autonomiei fiscale a statelor membre și că atractivitatea pieței românești a vehiculelor de ocazie în raport cu piața vehiculelor de ocazie importate, evidențiată de domnul Tatu, se datorează împrejurării că O.U.G. nr. 50/2008 nu se aplică vehiculelor care au fost înmatriculate în România anterior intrării în vigoare a acestei ordonanțe. Acest guvern invocă, în această privință, punctul 49 din Hotărârea *Nádasdi și Németh*, citată anterior, în care Curtea ar fi declarat în esență că articolul 110 TFUE nu poate fi invocat în mod util pentru a stabili un efect discriminatoriu al unei taxe pentru simplul motiv că aceasta se aplică unor vehicule înmatriculate după intrarea în vigoare a legii privind această taxă, iar nu și celor înmatriculate anterior acestei intrări în vigoare.

În această privință, trebuie amintit mai întâi, astfel cum Curtea a arătat la punctul 49 din Hotărârea *Nádasdi și Németh*, citată anterior, că articolul 110 TFUE nu urmărește să împiedice un stat membru să introducă impozite noi sau să modifice cota ori baza impozabilă a impozitelor existente.

În plus și cu siguranță, atunci când un stat membru introduce o nouă lege fiscală, acesta stabilește aplicarea legii respective începând de la o anumită dată. Prin urmare, taxa aplicată după intrarea în vigoare a acestei legi poate fi diferită de taxa fiscală în vigoare anterior. Astfel cum a constatat Curtea la punctul 49 din Hotărârea *Nádasdi și Németh* menționată, pe care guvernul român a invocat-o, împrejurarea respectivă nu poate, prin ea însăși, să fie considerată ca având un efect discriminatoriu între situațiile constituite anterior și cele care sunt posterioare intrării în vigoare a noii norme.

În schimb, din Hotărârea *Nádasdi și Németh* menționată nu rezultă în niciun fel că competența statelor în stabilirea regimului unor noi taxe este nelimitată. Dimpotrivă, potrivit unei jurisprudențe constante, interdicția prevăzută la articolul 110 TFUE trebuie să se aplice de fiecare dată când un impozit fiscal este de natură să descurajeze importul de bunuri provenind din alte state membre favorizând produsele naționale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 martie 1988, *Bergandi*, 252/86, Rec., p. 1343, punctul 25, Hotărârea din 7 decembrie 1995, *Ayuntamiento de Ceuta*, C-45/94, Rec., p. I-4385, punctul 29, precum și Hotărârea din 8 noiembrie 2007, *Stadtgemeinde Frohnleiten și Gemeindebetriebe Frohnleiten*, C-221/06, Rep., p. I-9643, punctul 40).

Astfel, articolul 110 TFUE ar fi golit de sensul și de obiectivul său dacă statelor membre le-ar fi permis să instituie noi taxe care au ca obiect sau ca efect descurajarea vânzării de produse importate în favoarea vânzării de produse similare disponibile pe piața națională și introduse pe această piață înainte de intrarea în vigoare a taxelor menționate. O astfel de situație ar permite statelor membre să eludeze, prin instituirea unor impozite interne al căror regim este stabilit astfel încât să aibă efectul descris mai sus, interdicțiile prevăzute la articolele 28 TFUE, 30 TFUE și 34 TFUE.

În ceea ce privește taxele aplicate autovehiculelor, din lipsa unei armonizări în materie rezultă că fiecare stat membru poate să stabilească regimul acestor măsuri fiscale potrivit propriilor aprecieri. Astfel de aprecieri, asemenea măsurilor adoptate pentru punerea lor în aplicare, trebuie însă să fie lipsite de efectul descris la punctul precedent (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 martie 2002, *Cura Anlagen*, C-451/99, Rec., p. I-3193, punctul 40, Hotărârea din 15 septembrie 2005, *Comisia/Danemarca*, C-464/02,

Rec., p. I-7929, punctul 74, și Hotărârea din 1 iunie 2006, *De Danske Bilimportører*, C-98/05, Rec., p. I-4945, punctul 28). În această privință, trebuie amintit că autovehiculele prezente pe piața unui stat membru sunt „ produse naționale ” ale acestuia în sensul articolului 110 TFUE. Atunci când aceste produse sunt puse în vânzare pe piața vehiculelor de ocazie a acestui stat membru, ele trebuie considerate „ produse similare ” vehiculelor de ocazie importate de același tip, cu aceleași caracteristici și aceeași uzură. Astfel, vehiculele de ocazie cumpărate pe piața statului membru menționat și cele cumpărate, în scopul importării și punerii în circulație în acest stat, în alte state membre constituie produse concurente (a se vedea în special Hotărârile citate anterior *Comisia/Danemarca*, punctul 17, precum și *Kalinchev*, punctele 32 și 40).

Din principiile amintite mai sus rezultă că articolul 110 TFUE obligă fiecare stat membru să aleagă taxele aplicate autovehiculelor și să le stabilească regimul astfel încât acestea să nu aibă ca efect favorizarea vânzării vehiculelor de ocazie naționale și descurajarea, în acest mod, a importului de vehicule de ocazie similare.

În acțiunea principală, în pofida prezenței necontestate a unor date statistice care demonstrează o scădere foarte considerabilă a înmatriculărilor de vehicule de ocazie importate în România de la intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 50/2008, guvernul român a subliniat în fața Curții că obiectivul primordial urmărit de această reglementare este cel al protecției mediului.

Cu toate acestea, din dosarul prezentat Curții rezultă fără echivoc că reglementarea menționată are ca efect faptul că vehiculele de ocazie importate și caracterizate printr-o vechime și o uzură importante sunt supuse, în pofida aplicării unei reduceri ridicate a valorii

taxei pentru a ține seama de deprecierea lor, unei taxe care se poate apropia de 30 % din valoarea lor de piață, în timp ce vehiculele similare puse în vânzare pe piața națională a vehiculelor de ocazie nu sunt în niciun fel grevate de o astfel de sarcină fiscală. Nu se poate contesta că, în aceste condiții, O.U.G. nr. 50/2008 are ca efect descurajarea importării și punerii în circulație în România a unor vehicule de ocazie cumpărate în alte state membre. În această privință, trebuie precizat, în lumina principiilor amintite la punctele 50-53 din prezenta hotărâre, că, deși statele membre păstrează, în materie fiscală, competențe extinse care le permit să adopte o mare varietate de măsuri, acestea trebuie totuși să respecte interdicția prevăzută la articolul 110 TFUE. În plus, trebuie să se constate, astfel cum a subliniat în mod corect domnul Tatu, că obiectivul protecției mediului menționat de guvernul român, care se materializează în faptul, pe de o parte, de a împiedica, prin aplicarea unei taxe disuasive, circulația în România a unor vehicule deosebit de poluante, precum cele care corespund normelor Euro 1 și Euro 2 și care au o capacitate cilindrică mare, și, pe de altă parte, de a folosi veniturile generate de această taxă pentru finanțarea unor proiecte de mediu, ar putea fi realizat mai complet și mai coerent aplicând taxa pe poluare oricărui vehicul de acest tip care a fost pus în circulație în România. O astfel de taxare, a cărei punere în aplicare în cadrul unei taxe anuale rutiere este perfect posibilă, nu ar favoriza piața națională a vehiculelor de ocazie în detrimentul punerii în circulație a vehiculelor de ocazie importate și ar fi, în plus, conformă principiului poluatorul plătește.

Curtea a răspuns la întrebarea adresată în sensul că *articolul 110 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru să instituie o taxă pe poluare aplicată autovehiculelor cu ocazia*

primei lor înmatriculări în acest stat membru, dacă regimul acestei măsuri fiscale este astfel stabilit încât descurajează punerea în circulație, în statul membru menționat, a unor vehicule de ocazie cumpărate în alte state membre, fără însă a descuraja cumpărarea unor vehicule de ocazie având aceeași vechime și aceeași uzură de pe piața națională.

O soluție similară au primit, prin **ordonanțele din 8 aprilie 2011**, și cauzele reunite C-136/10 - *Daniel Ionel Obreja / Ministerul Economiei și Finanțelor, Direcția Generală a Finanțelor Publice a județului Mureș și C-178/10 - Ministerul Finanțelor și Economiei, D.G.F.P. Mureș, Administrația Finanțelor Publice Târgu-Mureș / S.C. Darmi S.R.L.*⁵⁶⁶; C-336/10 - *Administrația Finanțelor Publice a Municipiului Târgu-Jiu, Administrația Fondului pentru Mediu / Victor Vinel Ijac*; C-377/10 - *Adrian Băilă / Administrația Finanțelor Publice a Municipiului Craiova, Administrația Fondului Pentru Mediu*; cauzele reunite C-29/11 - *Aurora Ileana Șfichi / D.G.F.P. Suceava – Administrația Finanțelor Publice Suceava, Administrația Fondului pentru Mediu*⁵⁶⁷ și C-30/11 - *Adrian Ilaș / D.G.F.P. Suceava – Administrația Finanțelor Publice Suceava, Administrația Fondului pentru Mediu*⁵⁶⁸.

1.2. Cauza Nisipeanu (C-263/10)

Tribunalul Gorj - Secția comercială și de contencios administrativ, prin sentința nr. 585 din 24 martie 2010⁵⁶⁹, a sesizat Curtea de Justiție a Uniunii Europene cu mai multe întrebări preliminare pentru interpretarea art. 110 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene.

Întrebările preliminare ridicate au fost următoarele:

1. *Articolul 110 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că impozitele interne discriminatorii pe care le interzice includ și taxa reglementată în legislația României prin O.U.G. nr. 50/2008 pentru instituirea taxei de poluare pentru autovehicule, așa cum a fost modificată prin O.U.G. nr. 208/2008, O.U.G. nr. 218/2008, O.U.G. nr. 7/2009 și O.U.G. nr. 117/2009?*

2. *Articolul 110 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene permite României ca, prin intermediul legislației naționale, să instituie la emiterea O.U.G. nr. 50/2008, începând cu 1 iulie 2008, criteriul "primei înmatriculări în România", așa cum este prevăzut în articolul 4 litera a al ordonanței, aceasta fiind o cerință obiectivă conform dispozițiilor Tratatului?*

3. *Articolul 110 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene autori-*

⁵⁶⁶ A se vedea http://curia.europa.eu/en/content/juris/c2_juris.htm.

⁵⁶⁷ A se vedea Ordonanța președintelui Curții din 9 martie 2011.

⁵⁶⁸ Articolul 110 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru să instituie o taxă pe poluare aplicată autovehiculelor cu ocazia primei lor înmatriculări în acest stat membru, dacă regimul acestei măsuri fiscale este astfel stabilit încât descurajează punerea în circulație, în statul membru menționat, a unor vehicule de ocazie cumpărate în alte state membre, fără însă a descuraja cumpărarea unor vehicule de ocazie având aceeași vechime și aceeași uzură de pe piața națională.

⁵⁶⁹ Soluția procedurală aleasă de Tribunalul Gorj, Secția comercială și de contencios administrativ este una eronată. Potrivit dispozițiilor art. 255 din Codul de procedură civilă, hotărârile prin care se rezolvă fondul cauzei în prima instanță se numesc sentințe, iar hotărârile prin care se soluționează apelul, recursul, precum și recursul în interesul legii se numesc decizii. Toate celelalte hotărâri date de instanță în cursul judecării se numesc încheieri. Sigur, există și norme care derogă de la prevederile art. 255 din Codul de procedură civilă, spre exemplu declararea necompetenței ori soluția asupra strămutării se efectuează prin sentințe, chiar dacă nu rezolvă fondul, dar în acest mod se finalizează procesul la instanța respectivă.

zează România, ca stat membru al Uniunii Europene, să aplice [începând] cu 1 iulie 2008 taxa pe poluare vehiculelor de ocazie importate din Comunitate sau dobândite din achiziții intracomunitare și înmatriculate pentru prima dată în România, în timp ce pentru vehiculele de ocazie cumpărate din România taxa pe poluare nu este percepută?

4. Articolul 110 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene permite ca România să acorde, conform legislației invocate, scutirea de plată a taxei pe poluare doar autoturismelor "autovehiculele M1 cu norma de poluare euro 4 a căror capacitate cilindrică nu depășește 2000 centimetri cubi, toate autovehiculele N1 cu norma de poluare Euro 4, care se înmatriculează pentru prima dată în România sau în alte state membre ale Uniunii Europene în perioada 15 decembrie 2008 - 31 decembrie 2009", în timp ce pentru autoturismele noi cu alte caracteristici decât cele expuse scutirea nu este acordată?

5. Articolul 110 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că permite României să protejeze industria națională a automobilelor, întrucât taxa de poluare se achită doar pentru autoturismele second hand importate și înmatriculate din Uniune sau din achiziții intracomunitare, în timp ce ea nu este percepută pentru autoturismele second hand deja înmatriculate în România și care fac obiectul revânzării pe teritoriul acesteia?

6. Constituie situațiile expuse o taxare discriminatorie, interzisă de dispozițiile art. 110 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, în condiția în care criteriul "primei înmatriculări în România" prevăzut de articolul 4 litera a din O.U.G. nr. 50/2008 nu este unul obiectiv raportat la scopul declarat al instituirii taxei pe poluare prin aplicarea principiului "poluatorul plătește" însă taxa fiind legată de acest criteriu, protejează producția

națională a autoturismelor noi precum și piața internă a autoturismelor second hand?

Spre deosebire de Tatu (C-402/09), în cauza Nisipeanu (C-263/10) s-au pus în discuție variantele taxei de poluare aplicabile în perioada 15 decembrie 2008 – 31 decembrie 2010.

S-a constatat că, astfel cum a arătat Curtea la punctul 58 din Hotărârea Tatu, o reglementare precum O.U.G. nr. 50/2008 are ca efect faptul că autovehiculele de ocazie importate și caracterizate printr-o vechime și o uzură importante sunt supuse, în pofida aplicării unei reduceri mari a cuantumului taxei pentru a ține seama de deprecierea lor, unei taxe care se poate apropia de 30 % din valoarea lor de piață, în timp ce vehiculele similare puse în vânzare pe piața națională a vehiculelor de ocazie nu sunt în niciun fel grevate de o astfel de sarcină fiscală. Nu se poate contesta că, în aceste condiții, reglementarea națională menționată are ca efect descurajarea importării și punerii în circulație în România a unor autovehicule de ocazie cumpărate din alte state membre.

Aceleași considerații se impun în ceea ce privește regimul de impozitare prevăzut de O.U.G. nr. 50/2008, astfel cum a fost modificată prin O.U.G. nr. 208/2008, O.U.G. nr. 218/2008, O.U.G. nr. 7/2009 și, respectiv, O.U.G. nr. 117/2009. Astfel, din dosarul cauzei rezultă că toate versiunile de modificare a O.U.G. nr. 50/2008 mențin un regim de impozitare care descurajează înmatricularea în România a unor autovehicule de ocazie cumpărate din alte state membre și care se caracterizează printr-o uzură și o vechime importante, în timp ce vehiculele similare puse în vânzare pe piața națională a vehiculelor de ocazie nu sunt în niciun fel grevate de o asemenea sarcină fiscală. Pe de altă parte, cu ocazia ședinței, care a avut loc după pronunțarea Hotărârii Tatu, citată anterior, guvernul român nu

a susținut că ar exista o diferență relevantă, în scopul examinării compatibilității cu articolul 110 TFUE a unei taxe precum cea reglementată de O.U.G. nr. 50/2008, între versiunea inițială a O.U.G. nr. 50/2008 și versiunile ulterioare ale acesteia.

În sfârșit, s-a amintit că obiectivul protecției mediului, care se materializează în faptul, pe de o parte, de a împiedica, prin aplicarea unei taxe disuasive, circulația în România a unor vehicule deosebit de poluante, precum cele care corespund normelor Euro 1 și Euro 2 și care au o capacitate cilindrică mare, și, pe de altă parte, de a folosi veniturile generate de această taxă pentru finanțarea unor proiecte de mediu, ar putea fi realizat mai complet și mai coerent aplicând taxa pe poluare oricărui vehicul de acest tip care a fost pus în circulație în România. O astfel de taxare, a cărei punere în aplicare în cadrul unei taxe anuale rutiere este perfect posibilă, nu ar favoriza piața națională a vehiculelor de ocazie în detrimentul punerii în circulație a vehiculelor de ocazie importate și ar fi, în plus, conformă principiului poluatorul plătește (Hotărârea Tatu, citată anterior, punctul 60).

Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima, la a doua, la a treia, la a cincea și la a șasea întrebare adresate că articolul 110 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru să instituie o taxă pe poluare aplicată autovehiculelor cu ocazia primei lor înmatriculări în acest stat membru dacă regimul acestei măsuri fiscale este astfel stabilit încât descurajează punerea în circulație în statul membru menționat a unor vehicule de ocazie cumpărate din alte state membre, fără însă a descuraja cumpărarea unor vehicule de ocazie având aceeași vechime și aceeași uzură de pe piața națională.

Întrucât acest răspuns permite instanței de trimitere să soluționeze acțiunea

principală, care privește taxa plătită la înmatricularea unui vehicul cu norma de poluare Euro 2, nu este necesar să se răspundă la a patra întrebare adresată, care privește exceptarea de la taxa instituită prin O.U.G. nr. 50/2008 în favoarea persoanelor care înmatriculează în România anumite autovehicule cu norma de poluare Euro 4.

Cu ocazia ședinței publice din cadrul fazei orale a prezentei cauze, guvernul român a solicitat Curții să limiteze efectele în timp ale hotărârii sale.

În conformitate cu o jurisprudență constantă, interpretarea unei norme a dreptului Uniunii dată de Curte lămurește și precizează semnificația și domeniul de aplicare al acestei norme, astfel cum trebuie sau cum ar fi trebuit să fie înțeleasă și aplicată de la intrarea sa în vigoare. Rezultă că norma astfel interpretată poate și trebuie să fie aplicată și raporturilor juridice născute înainte de hotărârea Curții.

Totuși, în mod excepțional, în aplicarea principiului general al securității juridice, inerent ordinii juridice a Uniunii, Curtea poate să limiteze posibilitatea de a se invoca o dispoziție pe care a interpretat-o. Pentru a putea impune o astfel de limitare, este necesară întrunirea a două criterii, și anume buna-credință a celor interesați și riscul unor perturbări grave.

În ceea ce privește riscul unor perturbări grave, existența unor consecințe financiare care ar rezulta pentru un stat membru dintr-o hotărâre preliminară nu justifică, prin ea însăși, limitarea în timp a efectelor acestei hotărâri. Statului membru care solicită o astfel de limitare îi revine obligația de a prezenta în fața Curții date cifrice care să stabilească riscul unor repercusiuni economice grave.

Or, în ceea ce privește repercusiunile economice care pot decurge din prezenta hotărâre, prin care Curtea a declarat că dreptul Uniunii se opune unui regim de

impozitare precum cel instituit prin O.U.G. nr. 50/2008, guvernul român s-a limitat în esență la menționarea numărului mare de cereri de rambursare a taxei percepute, care s-ar ridica la aproximativ 40.000, și să facă referire la criza economică de care este afectată România.

În lipsa unor date cifrice mai precise care să permită să se concluzioneze că economia românească riscă să fie serios afectată de repercusiunile prezentei hotărâri, Curtea a constatat că guvernul român nu a făcut dovada criteriului privind existența unor perturbări grave.

În aceste condiții, fără a mai considera necesar să verifice îndeplinirea criteriului privind buna-credință a celor interesați, Curtea a respins cererea de limitare în timp a efectelor hotărârii sale.

Soluții similare⁵⁷⁰ au primit, prin **ordonanțele din 13 iulie 2011**, cauzele C-335/10 - *Claudia Norica Vijulan / Administrația Finanțelor Publice a Municipiului Târgu-Jiu, Administrația Fondului pentru Mediu*; C-438/10 - *Lilia Druțu / D.G.F.P. Bacău, Administrația Finanțelor Publice Bacău*; C-573/10 - *Sergiu Alexandru Micșa / Administrația Finanțelor Publice Lugoj, D.G.F.P. Timiș, Administrația Fondului pentru Mediu*⁵⁷¹.

Hotărârea din 7 iulie 2011 din cauza *Nisipeanu* a confirmat faptul că toate variantele taxei de poluare, anterioare datei de 1 ianuarie 2011⁵⁷², sunt incompatibile cu art. 110 TFUE.

2. Efectele jurisprudenței divergente

Cum arătam pe larg într-un studiu anterior⁵⁷³, interpretările divergente date prin soluții irevocabile de instanțele judecătorești nu au ca efect, de principiu, nașterea vreunei speranțe legitime ocrotite de art. 1 din Protocolul adițional nr. 1 la Convenție, pentru partea care a pierdut, inclusiv pentru faptul că nu au o bază suficientă în dreptul intern, caracterizată printr-o jurisprudență bine stabilită a instanțelor.

Decizia de inadmisibilitate din 3 aprilie 2012 din cauzele reunite *Coriolan Gabriel Iovițoni și alții împotriva României* (cererile nr. 57583/10, 1245/11 și 4189/11) nu putea face abstracție de la acest lucru.

Evoluția jurisprudențială a CJUE a fost cel puțin surprinzătoare, atât pentru instanțele naționale, cât și pentru doctrină, Curtea efectuând comparația produsului național similar cu vehiculele de ocazie importate anterior importului efectuat de

⁵⁷⁰ Articolul 110 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru să instituie o taxă pe poluare aplicată autovehiculelor cu ocazia primei lor înmatriculări în acest stat membru dacă regimul acestei măsuri fiscale este astfel stabilit încât descurajează punerea în circulație, în statul membru menționat, a unor vehicule de ocazie cumpărate în alte state membre, fără însă a descuraja cumpărarea unor vehicule de ocazie având aceeași vechime și aceeași uzură de pe piața națională.

⁵⁷¹ Prin Ordonanța președintelui Curții din 31 ianuarie 2011 s-a respins cererea Curții de Apel Timișoara de judecare a cauzei C-573/10 potrivit procedurii accelerate prevăzute la articolul 104a din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție.

⁵⁷² Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 208/2008 din 4 decembrie 2008 pentru stabilirea unor măsuri privind taxa pe poluare pentru autovehicule,

publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 825 din 8 decembrie 2008, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 218/2008 din 10 decembrie 2008 privind modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 836 din 11 decembrie 2008, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 7/2009 din 18 februarie 2009 privind modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 103 din 19 februarie 2009.

⁵⁷³ A se vedea *Dragoș Călin, Lipsa unei „speranțe legitime” în cazul recalculării pensiilor. Efectele jurisprudenței divergente - Decizia de inadmisibilitate în cauza Dumitru David și alții împotriva României*, Revista Jurisclasic CEDO - Aprilie 2012, www.hotararicedo.ro.

Ioan Tatu și înmatriculate *înainte* de aplicarea O.U.G. nr. 50/2008 în forma sa inițială (01.07.2008).

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a analizat o situație care are în vedere produse similare *nesupuse taxei de poluare*, folosind criteriul efectului descu-rajant al taxei asupra importurilor și concluzionând că taxa aplicată reclaman- tului pentru tipul de vehicul din speță este indirect discriminatorie din perspec- tiva art. 110 TFUE⁵⁷⁴. În plus, așa cum Curtea arăta în jurisprudența sa ante- rioară, diferențele între sarcinile fiscale aplicabile aceleiași categorii de produse înainte și după intrarea în vigoare a unei prevederi legale sunt inerente exercitării suveranității fiscale păstrate de un stat membru, atât în privința instituirii unei noi taxe, cât și a stabilirii unor noi valori prin ajustarea nivelului acesteia. Or, CJUE a

depășit acest cadru și a efectuat o analiză asupra unei sarcini fiscale interne a unui stat membru.

E evident că hotărârile divergente nu creează un drept de proprietate, ci sunt în măsură să determine doar obligarea unor state, sub imperiul Convenției, la plata unor despăgubiri pentru jurispru- dența neunitară sau, mai degrabă, pentru lipsa unor mijloace adecvate în realizarea sa, în limitele art. 14 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 12 adițional la Con- venție, combinate cu art. 6 din Convenție.

Mai mult, fiind vorba și de un revirement de jurisprudență al instanței de la Luxemburg, cu atât mai mult interpretările diferite date de instanțele naționale erau inerente, dreptul invocat de reclamant și neavând o bază suficientă în dreptul intern, caracterizată printr-o jurisprudență bine stabilită a instanțelor judecătorești.

---

⁵⁷⁴ A se vedea Beatrice Andreșan-Grigoriu, *Analiza hotărârii Curții în cauza C-402/09, Tatu,*

[http://www.inm-lex.ro/ue/resurse/ documente-taxa-auto/tatu/](http://www.inm-lex.ro/ue/resurse/documente-taxa-auto/tatu/)